

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

GENDEROVÉ STEREOTYPY U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Bakalářská práce

Autor: Lucie Konrádová
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Marie Havigerová, Ph.D.

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Lucie Konrádová
Osobní číslo:	P14P0228
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy
Název tématu:	Genderové stereotypy u dětí předškolního věku
Zadávající katedra:	Ústav primární a preprimární edukace

Zásady pro vypracování:

Práce se zabývá problematikou rodových stereotypů (rodové stereotypy jsou pro účely této práce vymezeny jako asociace spojované s mužskou a ženskou rolí). Cílem práce je monitorovat a pokusit se ovlivnit některé prvky asociované s mužskou a ženskou rolí dětmi předškolního věku. V první části práce bude popsán současný stav poznání, tj. především poznatky o kognitivním vývoji a charakteristikách předškolního věku a poznatky o vzniku a možnostech ovlivnění stereotypů se zaměřením na rodové stereotypy. Ve druhé části práce bude realizováno vlastní výzkumné šetření, které se bude opírat o experimentální ovlivnění detekovaných rodových stereotypů. Základem experimentálního působení bude realizace projektu typu "Venušanky a Mart'ani". Výzkumný soubor budou tvořit děti předškolního věku, pokud možno věkově homogenní ($N = \text{cca } 20$ dětí). Stěžejním výzkumným nástrojem bude metoda polostrukturovaného rozhovoru a metoda grafického škálování (pretest a posttest). Získané údaje budou zpracovány standardními matematicko-statistickými metodami (především párový t-test nebo jeho neparametrický ekvivalent). V závěrečné diskusi budou získané poznatky konfrontovány se současným stavem poznání.

KARSTEN, Hartmut. Ženy - muži: genderové role, jejich původ a vývoj. Praha: Portál. ISBN 80-7367-145-X.

VÁGNEROVÁ, Marie . Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.

Vedoucí bakalářské práce:	doc. PhDr. Jana Marie Havigerová, Ph.D. Ústav primární a preprimární edukace
Oponent bakalářské práce:	PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	24. 1. 2014
Termín odevzdání závěrečné práce:	

doc. PhDr. MgA. František Vaníček, Ph.D.
děkan

PhDr. Pavel Zíkl, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Genderové stereotypy u dětí předškolního věku* vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne

Vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Děkuji PhDr. Janě Marii Havigerové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, které přispěly k dokončení této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat svému partnerovi a rodině za trpělivost, kterou se mnou měli po celou dobu studia.

Anotace

KONRÁDOVÁ, Lucie (2017). *Genderové stereotypy u dětí předškolního věku*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové. 67 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá genderovými stereotypy u dětí předškolního věku. Teoretická část práce popisuje základní pojmy zkoumané problematiky: genderové stereotypy, týkající se především rozdílů vlastností, rozdělení barev, hraček a činností v závislosti na pohlaví, genderové socializaci a primingu. Ve výzkumné části jsou interpretovány výsledky měření proběhlých ve dvou skupinách předškolních dětí. Měření byla zaměřena na stereotypní vnímání barev, hraček a činností z hlediska genderu, dále byl zkoumán pohled na rozdělení péče o děti, volbu povolání a účast na domácích pracích. Následně zkoumáme, zda je možné postoje dětí ovlivnit prostřednictvím projektu, a v závěru práce je zhodnocena jeho účinnost.

Klíčová slova: gender, genderové stereotypy, genderová socializace, priming, předškolní věk

Anotation

KONRÁDOVÁ, Lucie (2017). *Gender stereotypes in preschool children*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové. 67 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis deals with gender stereotypes in preschool children. The theoretical part describes the basic terms: gender stereotypes, especially concerning the differences of the characteristics, distribution of colors, toys and activities based on gender, gender socialization and priming. In the research part we interpret the results of measurements distributed in two groups of preschool children. Research was focused on stereotypical perception of colors, toys and activities from a gender perspective, also we researched view of parental care, career choice and participation in housework. Afterwards, we try to find out whether it is possible to affect childrens' attitudes with the project, and in the conclusion we assesses its effectiveness.

Keywords: gender, gender stereotypes, gender socialization, priming, preschool age

Obsah

1	ÚVOD	9
	TEORETICKÁ ČÁST	11
2	ZÁKLADNÍ POJMY	11
2.1	Gender.....	11
2.2	Genderová role.....	11
2.3	Genderová identita.....	12
2.4	Pohlaví.....	12
3	GENDEROVÉ STEREOTYPY	13
3.1	Vlastnosti.....	13
3.2	Barvy.....	15
3.3	Činnosti.....	15
3.4	Hračky.....	16
3.4.1	Rozdíly ve hře chlapců a dívek předškolního věku.....	17
4	SOCIALIZACE	19
4.1	Genderová socializace.....	19
4.1.1	V rodině.....	20
4.1.2	Mezi vrstevníky.....	21
5	PRIMING	23
6	SHRNUTÍ	24
	PRAKTICKÁ ČÁST	25
7	CÍLE VÝZKUMU A STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	25
8	DESIGN VÝZKUMU	26
9	METODOLOGIE VÝZKUMU	26
9.1	Rozhovor.....	26
9.1.1	Popis konstrukce rozhovoru.....	26
9.2	Dotazník.....	26
9.2.1	Popis konstrukce dotazníku.....	27
9.3	Projekt.....	28

9.3.1	Plán projektu	28
10	PROCEDURA	29
10.1	Popis výzkumného souboru.....	29
10.2	Realizace projektu.....	31
10.2.1	První týden – Honzík z Modřínu	31
10.2.2	Druhý týden – Anička z Růžovínu	35
11	VÝSLEDKY VÝZKUMU	41
11.1	Kvantitativní zpracování rozhovoru	41
11.1.1	Volba povolání.....	41
11.1.2	Pomoc v domácnosti.....	42
11.1.3	Oblíbená hračka	43
11.1.4	Výběr partnera	44
11.2	Kvantitativní zpracování dotazníku	45
11.2.1	Barvy.....	45
11.2.2	Hračky.....	48
11.2.3	Činnosti.....	51
11.2.4	Péče o děti	54
11.2.5	Porovnání výsledků mezi skupinami	56
12	SHRNUTÍ A DISKUZE	60
13	ZÁVĚR	64
14	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	65
15	SEZNAM PŘÍLOH.....	67

1 ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá genderovými (rodovými) stereotypy u dětí předškolního věku. Inspirací pro mě byla jiná práce zaměřená na toto téma, po jejímž prostudování jsem došla k závěru, že bych si o této problematice chtěla zjistit více informací, které bych mohla následně prakticky ověřit mezi dětmi. Začala jsem si více všimnout věcí souvisejících s tímto tématem, kterým jsem dříve nevěnovala téměř žádnou pozornost – způsobům hraní, chování a reakcí dětí projevujících se i v takových zdánlivých maličkostech jako je protest proti barvě tácku na svačinku.

Cílem bakalářské práce je u dětí předškolního věku monitorovat vybrané prvky asociované s mužskou a ženskou rolí, dále pokusit se tyto prvky ovlivnit prostřednictvím projektu, a zjistit, zda je případné ovlivnění trvalé. Asociované prvky jsou zaměřeny především na stereotypní vnímání barev, hraček, rozdělení činností, výběru partnera a rozdělení péče o děti.

Postupem pro naplnění cílů práce je šetření pomocí metody polostrukturovaného rozhovoru a dotazníku s dítětem předškolního věku doplněné čtrnáctidenním projektem s názvem Anička z Růžovínu, Honzík z Modřínu. Výzkumné šetření probíhalo paralelně ve dvou třídách různých mateřských škol, z nichž jedna třída byla experimentální (kde proběhl projekt a pokus o ovlivnění) a druhá třída bylo kontrolní (kde projekt neproběhl).

Teoretická část práce je zaměřena na současný stav zkoumané problematiky genderu a obsahuje i východiska, která byla stěžejní pro sestavení otázek polostrukturovaného rozhovoru, dotazníku a realizování výzkumné části této práce. Úvodní kapitola přináší obecný vhled do problematiky, jsou zde vysvětleny základní pojmy týkající se genderu, pohlaví a rolí. Následně jsou zde prezentovány genderové stereotypy, především spojené s typickým vnímáním mužského a ženského pohlaví. Také zmiňuji rozdělení činností podle genderu, rozlišování barev, rozčlenění hraček a rozdíly ve hře dívek a chlapců. Dále je zde samostatná kapitola věnovaná socializaci obecně a v souvislosti s genderem, a vliv rodiny, sourozenců a vrstevníků na formování role. Okrajově se věnuji i primingu, kterému je věnována jedna kapitola. Informace uveřejněné v této práci jsou podloženy studiemi zahraničních i českých autorů.

V praktické části je uvedena metodologie výzkumu, popis výzkumného souboru a realizace projektu. Popisuji zde výběr z proběhlých aktivit, které jsou doplněny o fotky

dětí při jednotlivých činnostech a jejich díla. Dále jsou zde publikovány data a výsledky z proběhlého šetření, která jsou zpracována pomocí standardních matematicko-statistických metod a na závěr diskutována.

TEORETICKÁ ČÁST

2 ZÁKLADNÍ POJMY

V každé společenské skupině dochází nějakým způsobem k určování rozdílů mezi ženami a muži, ať už na základě jejich vnějšího vzhledu nebo z očekávání odlišného chování. Ženy a muži mají své specifické role, a i jejich výchova probíhá odlišně.

Na následujících stranách vysvětluji základní pojmy vztahující se k dané problematice.

2.1 Gender

Gender (čti [džendr]) je anglický psychologicko-kulturní termín pro český pojem rod, nebo také sociální pohlaví. Vyjadřuje rozdíly v kulturních a sociálních vzorcích chování mezi ženami a muži, a pojí se s pojmy maskulinita a feminita (Janošová, 2008). Jedná se o společenskou kategorii, kterou lidé konstruují na základě lidského biologického pohlaví. Okolí většinou stačí sdělit jen „jsem muž“ nebo „jsem žena“, a s pohlavím si spojí i maskulinitu nebo feminitu. Na základě tohoto spojení pak mají očekávání a představu o tom, jaké daná osoba bude mít zájmy, vlastnosti, jak se bude oblékat aj. – nejčastěji se tak děje na základě **genderových stereotypů** – zjednodušených představ o tom, jak má vypadat „maskulinní muž“ a „femininní žena“ (Renzetti, 2003). Podrobněji se stereotypům věnuji v další kapitole.

Další definice popisuje gender jako „*pojmem, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojované s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností.*“ (Oakley, 2000, s. 6). Ukazuje se, že určení rolí, chování a norem je v různých společnostech, obdobích a sociálních skupinách rozdílné, a není tak neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje vztahů mezi pohlavími (Oakley, 2000).

2.2 Genderová role

Genderová, nebo také pohlavní role, je další termín, který úzce souvisí s genderovými stereotypy. Jedná se o souhrn představ a očekávání jací muži a ženy jsou a měli by být na základě jejich genderu. Rozdíly jsou dobře viditelné a je na ně kladen velký důraz především v tradičních společnostech, kde mají muž a žena svoje pevně stanovené role, práva a povinnosti. Obsahem role jsou zájmy a vnější projevy, které souvisí s vědomím příslušnosti ke skupině mužů nebo žen, a mohou nebo nemusí být v souladu s pohlavní příslušností. Bývají hodnoceny okolím, které na jedince klade určité nároky (Janošová, 2008).

Děti se roli učí v procesu socializace především tím, že se s nimi odlišně zachází a jejich „správné“ chování je různým způsobem utvrzováno (Karsten, 2006).

2.3 Genderová identita

Genderová identita je vnitřní složka lidské osobnosti, zahrnuje v sobě to, zda se jedinec cítí být ženou nebo mužem. Většinou je v souladu s biologickým pohlavím, ale nemusí tomu tak vždy být (Janošová, 2008).

2.4 Pohlaví

Pohlaví je oproti genderu termín biologický, a až na některé výjimky existují pohlaví dvě – ženy a muži. Pojem v sobě zahrnuje více složek – pohlaví **chromozomální** (dané karyotypem), pohlaví **gonadální** (dané pohlavními žlázami, varlaty nebo vaječníky), pohlaví **vnějších genitálií**, pohlaví **vnitřních genitálií**, pohlaví **hormonální**, pohlaví **fenotypické** (dané sekundárními pohlavními znaky) a **psychosexuální mozková centra predisponující jádrovou pohlavní identitou**, tzn. dané nastavením emocionálního souhlasu s přináležením k mužům nebo ženám (Janošová, 2008).

3 GENDEROVÉ STEREOTYPY

Stereotypy „jsou apriorní (předem stanovené) představy o povahových rysech, způsobech chování a zvycích příslušníků určité skupiny, aniž by byla brána v potaz individualita jejich členů, jejich konkrétní životní situace apod.“ (Janošová, 2008, s. 27). Nevytvářejí se osobní zkušeností, ale tradováním, a mohou být pozitivní i negativní. Slouží k orientaci ve společnosti a ovlivňují chování těch, kterých se týká, čímž stereotypy napomáhá utvrzovat (Janošová, 2008). V našem kontextu se jedná o popis a zjednodušenou představu toho, „jak má vypadat „maskulinní muž“ či „maskulinní žena“ (Renzetti, 2003, s. 20). Obvykle jsou tyto stereotypy bipolární, tedy muži nemají žádné rysy ženskosti a opačně, a mají tendence generalizovat, tzn., že všechny ženy musí být „takové“ a všichni muži musí být „takoví“ (Havigerová, 2010).

Rodová stereotypie má u dětí předškolního věku velký význam – přináší jim pocit jistoty. Mezi 3. a 4. rokem již začínají vnímat rozdíly mezi pohlavími, a co mužská a ženská role přináší. Po čtvrtém roce se začínají objevovat genderové stereotypy související s mužskou a ženskou rolí, a dále se rozšiřují. Zhruba kolem šesti let má již dítě dostatečný přehled o rozdílech těchto rolí. Typické je také silné zveličování a vyžadování dodržovat dané role, jinak dochází ze stran dětí k negativnímu hodnocení, přičemž u chlapců se toto objevuje dříve (Janošová, 2008).

Rodové stereotypy jsou v zásadě dichotomní (dvoudomé), tzn., že se dají jednoduchým způsobem rozčlenit na „buď-anebo“. Toto dělení přesně vyhovuje schopnostem dětí předškolního věku, neboť jejich kognitivní schopnosti jsou právě na úrovni názorného, intuitivního myšlení, které Piaget označil jako předoperační (prelogické) stadium. Toto myšlení dítěti umožňuje zaměřit se na nyní viděné, a na základě toho dokáže jednoduchým způsobem rozčleňovat na, již výše zmíněné, „buď-anebo“. Stereotypy jsou tak důležitým prvkem pomáhajícím jim orientovat se v sociálním světě především v prvních letech života (Janošová, 2008, Mertin, Gillernová, 2010).

V následujících podkapitolách jsou uvedeny nejvíce rozšířené stereotypy vázané na mužské a ženské pohlaví.

3.1 Vlastnosti

Stereotypy pohlavních rolí přiřazují ženám a mužům typické vlastnosti, které se mezi sebou vzájemně doplňují. Tyto stereotypy jedinci usnadňují nebo také ztěžují např. přístup k povolání (ženy bývají spíše v sociální sféře, muži se zabývají technickými

obory), ačkoliv v současnosti se tyto stereotypy vyrovnávají a pohlavně specifická diskriminace se zmírňuje. Ženy se tak mohou realizovat i v povoláních dříve vyhrazených mužům – mohou vykonávat vedoucí funkce nebo se angažovat v politice (Karsten, 2006).

Jako vlastnosti typické pro mužské nebo ženské pohlaví Karsten (2006) uvádí, že ženy jsou emocionální, empatické, jemné, parádnice, milovnice dětí, nesamostatné, něžné, pasivní, slabé nebo žvanivé. Muži se naopak projevují jako aktivní, bojovní, ctižádostiví, dobrodruzi, tvrdí, velcí a silní, racionální, neohrožení a nepláčou. Shodné informace jsou i ve výzkumech Diekmanna a Eaglyho (2000) nebo Prentice a Carranze (2002), které proběhly v zemích Evropy a Ameriky, uvedených v knize Smetáčkové (2016). I zde jsou muži spojováni především s fyzickou silou, racionalitou, dominancí, orientací na technické oblasti, a ženy asociovány s fyzickou krásou, afektivitou, submisivitou a orientací na sociální vztahy.

Toto jednorozměrné (jednodimenzionální) rozdělení vychází z výzkumů Termana a Milesové (Lippa, 2009), a můžeme jej znázornit jako úsečku, kde jsou na jednom konci vlastnosti extrémně maskulinní, na druhém konci extrémně femininní a uprostřed nevyhraněné. Předpokladem tohoto rozdělení je myšlenka, že je pro muže dobré být maskulinní a pro ženy být femininní. Maskulinita je spojována s instrumentálností (nástrojovostí, která obsahuje vlastnosti týkající se řešení konkrétních úkolů), feminita s expresivností (obsahující vlastnosti sociálně-emoční).

V současnosti je toto rozdělení nahrazováno modelem dvourozměrným (dualistickým nebo dvoudimenzionálním). Tento dvourozměrný model vychází z předpokladu, že každá osoba může mít ženské i mužské vlastnosti nezávisle na svém biologickém pohlaví, a rozlišuje tak čtyři osobnostní typy (Janošová, 2008, Karsten, 2006):

- **Androgynní** – jedinci s velkým množstvím mužských i ženských vlastností.
- **Maskulinní** – jedinci, u kterých převažují mužské vlastnosti.
- **Femininní** – jedinci, u kterých převažují ženské vlastnosti.
- **Nevyhraněný** (též nediferencovaný) – jedinci s malým množstvím mužských a ženských vlastností.

Současně se jako nejefektivnější jeví androgynní osobnostní typ, který prokazuje největší schopnost adaptace, sebevědomí a větší spokojenost v partnerských vztazích.

Nicméně pokud by byla společnost z větší části androgynní, docházelo by ke stírání rozdílů obou pohlaví, což by sice vedlo k odstranění diskriminace pohlaví, ale také k nejistotě spoléhat na dosavadní očekávání a pomalejší rodové socializaci dětí.

3.2 Barvy

Barva se stává jedním z prvních viditelných signálů, díky kterému můžeme určit pohlaví malého dítěte. S pohlavími je spjata především růžová barva, která je vnímána jako dívčí, a modrá barva, jenž je spojována s chlapci. Není ani překvapující, že většina rodičů chce, aby jejich děti byly okolím viděny a vnímány jako členové jedné nebo druhé skupiny pohlaví, do které se narodily. Nejde ale o barvu samotnou, ale o asociaci barvy s pohlavím. Na základě barevného rozlišení např. oblečení jsme pak schopni na první pohled odlišit, zda se jedná o dítě ženského nebo mužského pohlaví, a podle toho se následně může odvíjet naše další chování ovlivněné genderovými stereotypy. Děti si taktéž těchto s genderem spojených narážek všímají a v již v nízkém věku si je internalizují. Výsledkem je např. to, že chlapci už ve věku 3 a 4 let hlasitě protestují, mají-li si na sebe vzít něco růžového (Bolich, 2007, Brannon, 2016). Janošová (2008) také uvádí odlišné preference chlapců a dívek v oblíbenosti barev. Podle ní chlapci častěji volí barvu černou, hnědou a světle modrou. Děvčata naopak dávají přednost fialové, růžové, oranžové, žluté a také světle modré.

Neméně zajímavé výsledky z oblasti barev přinesl výzkum Smetáčkové (2016), která na vzorku 435 dětí ve věku 6 až 15 let zkoumala, jaké představy o maskulinitě a feminitě mají. Tyto představy se měly projevit na dětské kresbě mužské a ženské postavy. Na barevných kresbách mužské postavy obě pohlaví použila především studené a tmavší barvy jako modrou, černou a hnědou. Chlapci navíc použili ještě oranžovou a žlutou. Růžová nebo fialová se neobjevila vůbec. Na barevných kresbách ženské postavy se nejčastěji objevovaly světlé barvy, dále pak červená a růžová.

3.3 Činnosti

Na představy tří, čtyř a pětiletých dětí o pohlavně specifickém rozdělení činností se zaměřil Dannhauer v průzkumu z roku 1973, jehož výsledky prezentuje Karsten (2006) ve své publikaci. Z výzkumu vyplynulo, že činnosti jako je praní prádla, přišívání knoflíků, uklízení pokoje, nakupování a vaření je přičítáno téměř výhradně ženám (matkám). Četba novin a sledování televize je naopak záležitostí mužů (otců). Zda se jedná doopravdy o stereotypní představy nebo o zkušenosti založené na základě

pozorování v rodinném prostředí, se můžeme pouze domnívat. Podrobnou tabulku s výběrem činností uvádím níže, údaje jsou uvedeny v procentech.

Tab. 1 - Představy tříletých, čtyřletých a pětiletých dětí o pohlavně specifickém rozdělení činností podle Dannhauera, 1973 (Karsten, 2006)

Činnosti	Tříleté			Čtyřleté			Pětileté		
	matka	otec	oba	matka	otec	oba	matka	otec	oba
Praní prádla	95	0,6	4,4	92	1,3	6,7	94,7	0,6	4,7
Přišívání knoflíků	91,5	3,3	5,2	94,5	2	3,5	94,7	0,6	4,7
Úklid pokoje	86,5	4	9,5	88	2	10	88,7	3,3	8
Nakupování	80	6	14	83,3	4	12,7	79,4	1,3	19,3
Vaření	70,7	10	19,3	86,1	7,3	6,6	86	6	8
Sledování televize	14,1	66,7	19,2	6	73,4	20,6	6,6	80	13,4
Četba novin	2	84,6	13,4	4	82,1	13,9	7,3	81,8	10,9

V případě pomoci s domácími pracemi jsou i děti směřovány do určitých oblastí v závislosti na pohlaví – dívky budou nejspíš požádány o pomoc s prací v kuchyni, zatímco chlapci budou dělat něco řemeslného nebo technického (Karsten, 2006).

3.4 Hračky

Výběr hraček často odráží povědomí dětí o pohlavně specifickém chování a jednání – tzn., že dítě je už schopné označit samo sebe a ostatní ženy a muže. Tuto diferenciaci ve volbě hraček můžeme sledovat již v útlém věku, objevuje se velmi brzo pravděpodobně na základě sociálního učení a s věkem dále roste, což poukazuje na výrazný kulturní vliv. Chlapci volí především hračky, které symbolizují fyzickou a mechanickou aktivitu a prostředí vně domova, dívky naopak dávají přednost hračkám souvisejícím s domácím prostředím, domácí tematikou, pečovatelskými aktivitami a estetickou zdobností (Lippa, 2009, Oakley, 2000). Stejně rozdělení hraček popisuje i Karsten (2006) v souvislosti s vybavením dětských pokojíků.

V následující tabulce je uveden výběr hraček z pohledu dětí, jehož hodnocení provedla skupina studentů psychologie. Hodnocení se pohybuje od 1 (velká převaha chlapců) přes 5 (výskyt u obou pohlaví) do 9 (velká převaha dívek). Mezi spíše chlapecké hračky se řadí vozíček, autíčko, stavebnice a náradí. Za převážně dívčí hračky jsou považovány

úklidová souprava, nádobíčko, kosmetická souprava a kočárek pro panenku. Jako pohlavně neutrální děti určily medvídko, telefon a míč (Oakley, 2000).

Tab. 2 – Diferenciace chlapců a děvčat ve výběru hraček

Hračka	Hodnocení
Vozíček	3,2
Úklidová souprava	8,4
Závodní auto	2,2
Medvídek	5,8
Nádobíčko	8,3
Stavebnice	2,7
Nářadí	2,0
Kosmetická souprava	8,8
Kočárek pro panenku	8,5
Telefon	5,6
Míč s písmeny	4,9

Zajímavých výsledků dosáhli Bussey a Bandura v experimentu zaměřeném na znalosti o genderu a pohlavně typickém chování, který proběhl v mateřské škole na 40 dětech ve věku od 2,5 až do téměř 5 let. Děti se měly vyjádřit k tomu, jak by se cítily, kdyby si měly hrát s pohlavně atypickými hračkami. Výsledky přinesly zjištění, že starší děti hodnotí pohlavně atypickou hru mnohem negativněji než děti mladší. Toto probíhá na základě osvojení si genderových norem mezi 3. a 4. rokem, prostřednictvím kterých děti vyhodnocují typické a atypické chování, a přisuzují mu něco jako morální správnost či špatnost. „*Tříleté děti si hrají s pohlavně typickými hračkami z popudu sociálních vlivů (posilování, napodobování) a možná na základě vrozených preferencí. Ale čtyřleté děti si s pohlavně typickými hračkami hrají také proto, že mají vnitřní normy genderových postojů a cítí se špatně (trapně, zahanbeně), když tyto normy překračují.*“ (Bussey, Bandura, 1992, cit. podle Lipa, 2009, s. 250).

3.4.1 Rozdíly ve hře chlapců a dívek předškolního věku

Volná hra je spontánní činnost, při které si dítě samo volí námět a záměr – něco chce zkusit, ověřit, vytvořit nebo prozkoumat. Dítě si samo vybírá partnera, hračky a

doplňkové předměty – tedy volí námět, cíl a prostředky. Mezi významné znaky volné hry se řadí spontánnost, zaujetí, radost, tvořivost, fantazie, opakování a přijetí role (Koťátková, 2005).

„Hra souvisí s rozvojem motoriky, s rozvojem kognitivních struktur, s motivačně-volními vývojovými faktory, s rozvojem a naplňováním sociálních vztahů.“ (Mertin, Gillernová, 2010, s. 21). Prostřednictvím hry dítě může vyjádřit svůj názor na svět, projevit v ní svou aktuální situaci, interpretovat a přizpůsobit si realitu a vyrovnat se s ní, a ventilovat svůj postoj ke světu a sobě samému. Dítěti umožňuje uspokojit svoje aktuální přání a zpracovat problémovou situaci tak, jak samo chce (Vágnerová, 2000). Takto definovanou hru označil Piaget jako **symbolickou**. Ta je založena na asimilaci skutečnosti a symbolické řeči, kterou dítě ve hře vyjadřuje takové zážitky, jež nemohou být formulovány pouze jazykovými prostředky, např. má-li dítě strach ze psů, v symbolické hře si je upraví a ti přestanou být zlí nebo se dítě přestane bát (Piaget, 1997).

S odlišným výběrem hračky se logicky odlišuje i způsob volné hry obou pohlaví. Dívky si vybírají především panenky a další příslušenství k nim (lahev, kočárek, oblečení) a nejčastěji si hrají „na maminku“, nakupování, vaření, obecně tedy na domácí činnosti, nebo se oblékají do různých šatů a zdobí. Častěji než chlapci si mezi sebou také povídají, při hře komunikují se svým partnerem (osobou i hračkou) a hry mívají vztahový charakter. Tento způsob hraní u dívek rozvíjí především verbální schopnosti a empatii.

Chlapci naopak ke hře nejčastěji volí dopravní prostředky, stavebnice, figurky zvířat, dinosaurů nebo fiktivních akčních hrdinů a zbraně, které mohou být příležitostí ke konfliktu. Hra s technickými hračkami zpravidla nevyžaduje příliš komunikace, ale je zapotřebí pracovat s prostorovou orientací a představivostí. Chlapci si také častěji hrají na nějaké povolání, např. na řidiče, opraváře, policistu nebo vojáka, nebo se věnují pohybové činnosti a vzájemně se mezi sebou pošťuchují (Janošová, 2008).

4 SOCIALIZACE

Socializace značí proces zařazování se, včleňování se a vrůstání do společnosti. Existuje mnoho definic od různých autorů, např. dle R. I. Watsona (1965, cit. podle Řezáč, 1998) jde o proces, při kterém se z dětí, které se učí normy své společnosti a obecné formy chování, stávají funkčně zdatní dospělí členové společnosti. Jiná definice uvedená v knize Řezáče (1998) podle M. Nakonečného (1970) říká, že při socializaci jde o přeměnu biologického jedince v kulturní bytost.

Proces socializace lze mimo jiné rozčlenit na tři relativně samostatné vzájemně se prolínající etapy, a to na první fázi **socializace a začínající individualizace**, kdy dítě začíná odlišovat sebe od matky. Druhou fází je **individualizace a personalizace**, při které se dítě odpoutává od matky a jeho chování se opírá o osvojené normy a vzory. Třetí fáze je označena jako **enkulturace a societizace**, a jedinec se při ní stává nedílnou součástí společnosti (Ondrejovič, cit. podle Řezáč, 1998); proces socializace probíhá v rodině, ve škole a mezi vrstevníky a dítě si při něm osvojuje sociální role (Langmeier, Krejčířová, 1998).

4.1 Genderová socializace

Jednou z nejvýznamnějších sociálních rolí, kterou můžeme v předškolním věku pozorovat, je osvojení si mužské nebo ženské role. Děti se začínají identifikovat s jedinci z blízkého okolí téhož pohlaví a své vzory napodobují. „*Proces rodové socializace probíhá na několika rovinách a v několika fázích.*“ (Janošová, 2008, s. 98). Rozdíly v chování děvčátek a chlapců jsou patrné již před tímto obdobím, vliv na to mají vrozené vlohy a především odlišná očekávání okolí na chování chlapců a dívek, ale nyní bývá pokrok v osvojování si genderové role nejviditelnější (Langmeier, Krejčířová, 1998). Dítě přejímá názory, postoje, zvyky a projevy chování vlastní rodové skupiny od členů rodiny, zaměstnanců a vrstevníků v prostředí mateřské školy nebo jiných osob z širokého okolí, a různé role si zkouší. Toto období proto označil Erikson (1963) jako **období anticipace rolí** (Janošová, 2008, Vágnerová, 2000). „*Nejvýznamnějším milníkem v genderovém vývoji dítěte je okamžik, kdy je schopno zařadit podle pohlaví sebe a druhé*“ (Janošová, 2008, s. 98). Nejdříve dospělé – matku a otce, později i vrstevníky. Janošová (2008) také dále uvádí výklad podle Kohlberga (1966), kdy děti dosahují vědomí pohlavní příslušnosti jako něčeho stálého a neměnného kolem čtvrtého roku.

4.1.1 V rodině

Nejpozději pár minut po narození bývá jedinec označen první nálepkou, která jeho další sociální život ovlivní – a tou je určení pohlaví, zda jde o dívku, či o chlapce. Od určení pohlaví se dále odvíjí jeho výchova i prostředí, ve kterém vyrůstá. Rozdíly můžeme vidět ve vybavení pokojů, ve zvolených barvách, hračkách nebo oblečení. Dítě je odlišně vnímáno rodiči, kteří jsou pro něj emocionálně významnou autoritou, se kterou se identifikují. Ti do něj promítají vlastnosti odpovídající obecnému očekávání, a tím ho socializují směrem k odpovídající chlapecké či dívčí roli ještě daleko před tím, než je dítě samo schopno uvědomit si svou vlastní identitu (Vágnerová, 2000).

Při výchově jsou chlapci podporováni v motorickém vývoji a mají více fyzické stimulace. Naopak dívkám jsou nabízeny spíše podněty verbální a jemně motorické. Experimentálně bylo také prokázáno stereotypní hodnocení malých dětí dospělými – chlapci byli popisováni jako velcí, silní a aktivní, zatímco dívky jako malé, milé a pěkné (Karsten, 2006). S odlišným přijetím se dítě setká také při výběru hraček. Chlapec se zájmem o typicky dívčí hračky u rodičů nevzbuzuje příliš nadšení, zatímco na dívku se zájmem o typicky chlapecké hračky je pohlíženo shovívavěji (Janošová, 2008).

Ačkoliv je výchova v prvních letech života dítěte převážně výlučně dominantou žen – matek, větší důraz na genderovou roli kladou otcové – u chlapců podporují „*především statečnost, mužnost, soutěživost, tělesnou houževnatost a sebevědomí, u dcer oceňují jejich ženskost, atraktivitu, citlivost a sociální oblíbenost*“ (Janošová, 2008, s. 102). Od tohoto předpokladu se dále odvíjejí výchovné cíle, které se jeví jako nevýhodné pro obě pohlaví. Od chlapců se očekává, že budou silní, sebevědomí a nezávislí, emocionální stránka je u nich více potlačována. Vlastnosti jako slabost, bezmocnost, soucit nebo empatie jsou zase přiřazovány jako typicky ženské, a naopak se od dívek nevyžaduje nezávislost nebo samostatnost. V současnosti se ale výchova modernizuje a v tomto směru nejsou požadavky tak striktní, a oběma pohlavím se dávají stejné šance a příležitosti (Karsten, 2006).

4.1.1.1 Se sourozenci

Neméně důležitý vliv na formování identity jedince je vliv sourozenecký. Starší sourozenec se stává, po rodičích, pro mladší dítě dalším nejbližším identifikačním vzorem. Až do školního věku mladší sourozenci přejímají zájmy, styl jednání a

stereotypní postoje od staršího, není-li ovšem věkový rozdíl mezi dětmi příliš vysoký, poté není ovlivnění nijak nápadné. Zatímco mladší sourozenci, převážně dívky, považují za svůj vzor staršího sourozence, u starších sourozenců se objevuje spíše deidentifikace s mladším sourozencem, která je motivována „*potřebou působit dojem dospělého než být druhým brán za jedno s malým sourozencem.*“ (Janošová, 2008, s. 184). Janošová (2008) dále popisuje zajímavá zjištění McHale (2001) ohledně pořadí narození dětí a jejich souhlasu s požadavky kladenými na dívčí a chlapeckou roli. U mladších dětí byl ve věku 8 až 10 let zjištěn pokles stereotypních vlastností, naopak u starších dětí bylo ve stejném věku pozorováno navýšení těchto stereotypů.

Zjištění podle Bealové (1994), též prezentované v publikaci Janošové (2008), přináší pohled na vliv pohlaví sourozenců a na sourozeneckou konstelaci celkově. Jedinci vyrůstající se sourozencem stejného pohlaví se v dospělosti projevovali genderově stereotypněji než jedinci se sourozencem opačného pohlaví. Oproti tomu chlapci se starší sestrou projevovali méně maskulinních vlastností, a dívky se starším bratrem se chovali méně femininně. U jedinců s větším počtem sourozenců se naopak může objevit potřeba se od ostatních odlišit.

4.1.2 Mezi vrstevníky

Neméně důležitou součástí socializace dítěte je jeho kontakt a vztah s vrstevníky, např. v prostředí třídy mateřské školy. Mezi vrstevníky mají děti další možnost pozorovat identifikační vzory (mimo rodinu), s tím rozdílem, že vrstevníci se na genderovou roli teprve připravují a formou hry si ji aktivně zkouší. Kamaráda si dítě volí na základě podobnosti, především podle vnějších znaků jako je pohlaví (preference stejného pohlaví z důvodu identifikace s dívčí nebo chlapeckou rolí), dále podle zevnějšku dítěte, vlastnictví zajímavé hračky, nebo podle chování. Vágnerová (2000) tento jev označuje jako trend „volby dvojníka“.

Přátelství dívek a chlapců se kvalitativně liší. Dívky hledají spíše individuální párový vztah, kterým získávají senzibilitu a další kompetence v oblasti sociálních vztahů, konflikty řeší spíše slovně. Chlapcům naopak vyhovuje větší skupina, ze které mají zisk z kooperace, chovají se asertivněji a usilují o vlastní vyniknutí (Janošová, 2008, Karsten, 2006), také mezi sebou více soutěží, zkouší sílu a tvrdost, konflikty řeší fyzicky a pravidla překračují častěji než dívky. Janošová (2008) uvádí, že si děti partnery ke hře vybírají na základě stejného pohlaví, pokud se jedná o větší skupinu a

mají tak na výběr. V případě, že možnost volby nemají, se ale spokojí i se stejně starým jedincem opačného pohlaví, kterému dávají přednost před stejnopohlavním jedincem odlišného věku.

Jedním z velmi silných fenoménů, který můžeme pozorovat, je **pohlavní segregace**, jenž nastává kolem tří let a v průběhu dětství sílí. Projevuje se tím, že děti začnou více komunikovat a hrát si s dětmi stejného pohlaví – kluci si hrají s jinými kluky, dívky s jinými dívkami. Existuje několik hypotéz, podle kterých segregace vzniká. Příčinou mohou být odlišné způsoby hraní dívek a chlapců (Lippa, 2005).

Děti se chovají více stereotypně a volí ke hře spíše stereotypní hračky, pokud jsou přítomni i jiní vrstevníci. Kriticky je dětem hodnocen také vnější vzhled, především stereotyp oblékání, ve větší míře u chlapců než u dívek (Janošová, 2008).

V souvislosti se vztahy mezi vrstevníky je zmíněn ještě další jev „**in group, out group**“. *„V předškolním věku získávají děti obojího pohlaví pocit, že jejich rod je rozhodně lepší než rod opačný. Postupně začínají upřednostňovat vše, co souvisí s jejich vlastní rodovou rolí – aktivity, hračky, styl chování, oblékání a také příslušníky svého pohlaví. Vše, co se týká rodové skupiny, do níž dítě patří, začínají hodnotit pozitivněji než atributy náležející roli opačné“* (Martin, Halverson, 1981, cit. podle Janošová, 2008, s. 124). U dívek se projevuje později než u chlapců a nebývá tak striktní.

5 PRIMING

Priming je anglický pojem, který doslovně znamená spěšnou instrukci, podněcování, instruování předem. Jedná se o druh nedeklarativní, vědomé i nevědomé, implicitní paměti. Základní klasifikace rozlišuje priming **percepční**, jinak nazývaný jako priming při vnímání, a **koncepční**, který souvisí s tvorbou pojmů. Rozdělení je pouze didaktické, ve skutečnosti bývá priming **smíšený** (Koukolík, 2002).

Při primingu dochází k aktivaci určitých kategorií, schémat. Jedná se o proces, ve kterém je jedinci vědomě vystaven nějaký podnět, jenž ovlivňuje následnou interpretaci nové informace. Přípravuje tedy jedince počínat si určitým způsobem. Účinek primingu se projevuje i tehdy, kdy si lidé nejsou vědomi toho, že jim je exponována určitá informace (Výrost, Slaměník, 2008).

Účinek primingu bude vyzkoušen během čtrnáctidenního projektu Anička z Růžovínu, Honzík z Modřínu, kdy budou dětem nabízeny genderově nestereotypní činnosti, následně se bude sledovat posun stereotypního chování dětí. Vychází se přitom z experimentu Hilliardové a Libenové (2010), který deklaruje, že stačí dva týdny stereotypního chování učitelky v prostředí třídy mateřské školy, aby se děti též začaly chovat více stereotypně (Havigerová, 2011). Toto východisko aplikuji opačně, výsledky budou interpretovány ve výzkumné části této práce.

Jiné experimenty (např. Bigler 1999, Sedney, 1987), které uvádí v knize Lippa (2009), zaměřené na podněcování chlapců a dívek ke společným hrám s nestereotypními hračkami a aktivitami však ukázaly pouze slabé, krátkodobé nebo žádné výsledky. Navíc se děti po skončení experimentu rychle vrátily ke svému obvyklému chování.

6 SHRnutí

Teoretická část této bakalářské práce nás stručně seznamuje se základními pojmy zkoumané problematiky, těmi jsou gender, genderová role, genderová identita a pohlaví. Podrobněji jsou zde rozpracovány jednotlivé genderové stereotypy vázané na pohlaví, které ovlivňují očekávání široké společnosti i jedince samotného. Ve skutečnosti se ale ukazuje spíše mylnost těchto stereotypů, a i když se mezi sebou muži a ženy nějakým způsobem liší (především vzhledem), jsou si ve skutečnosti obě pohlaví ve spoustě věcí velmi podobná. Navzdory tomu stereotypy dětem pomáhají orientovat se v pro ně chaotickém světě, vnímají je už děti předškolního věku a jakékoliv odchylky od stereotypních představ hodnotí negativně.

Dále je zde popsán proces socializace v prostředí rodiny a vliv sourozenců a vrstevníků. Ukazuje se rozdílný přístup a očekávání rodičů ve vztahu k dítěti. Studie také prokázaly odlišný způsob vnímání chování malého dítěte dospělými, kteří totéž chování hodnotili jinak, jednalo-li se o dítě zdánlivě ženského nebo mužského pohlaví. Toto vše má dopad na formování té „správné“ genderové role, kterou si jedinec osvojuje.

Okrajově je zde zmíněn také priming, jenž je procesem ovlivňujícím chování a počínání jedince, který byl dříve vystaven nějakému podnětu. Tento pojem nesouvisí s genderem, ale jeho účinek byl jedním z předpokladů naplnění cílů této bakalářské práce.

Na základě těchto zjištění můžeme provést náš výzkum.

PRAKTICKÁ ČÁST

7 CÍLE VÝZKUMU A STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

Cílem práce je monitorovat vybrané prvky asociované s mužskou a ženskou rolí u dětí předškolního věku, dále pokusit se monitorované prvky ovlivnit prostřednictvím projektu, a poté zjistit, zda je ovlivnění trvalé.

Výzkumné otázky

V tomto projektu jsou kladeny následující výzkumné otázky.

- 1) Jakým způsobem z hlediska genderu vnímají děti rozdělení barev, hraček a činností, tj. které považují za mužské, ženské a neutrální?
- 2) Jak děti pohlížejí na rozdělení péče o děti, tj. co považují za mužské, ženské a neutrální?
- 3) Koho si ke hře nejčastěji vybírají dívky?
- 4) Koho si ke hře nejčastěji vybírají chlapci?
- 5) Komu děti doma pomáhají ve vztahu ke genderu?
- 6) S čím děti doma pomáhají ve vztahu ke genderu?
- 7) Jaký vliv mají sourozenecké konstelace na genderově specifické vnímání zkoumaných prvků?
- 8) Lze genderově stereotypní vnímání u dětí ovlivnit prostřednictvím cíleného projektu?

8 DESIGN VÝZKUMU

Tato bakalářská práce se opírá o principy kvantitativního výzkumného designu, který je založen na filozofii pozitivismu, resp. novopozitivismu. Tento výzkum vychází z přesvědčení pouze jedné objektivní reality, jenž není závislá na našich názorech, postojích, přesvědčeních nebo citech. Na rozdíl od kvalitativního výzkumu jsou výsledky v číselné podobě, dají se statisticky zpracovat a dále zobecnit (Chráška, 2016).

9 METODOLOGIE VÝZKUMU

Pro získání dat jsou zvoleny metody: rozhovor a dotazník. Pro ovlivnění postoje je zvolena metoda projektu (viz výzkumná otázka č. 8).

Konstrukci těchto metod se věnuji v dalších podkapitolách.

9.1 Rozhovor

- 1) Čím bys chtěl/a být až budeš velký/á? Co se ti na tom líbí?
- 2) Pomáháš doma s něčím? Komu (mamince nebo tatínkovi)?
- 3) Jaká je tvoje nejoblíbenější hračka? Co se ti na ní líbí?
- 4) S kým si nejraději hraješ? Kdyby sis měl vybrat, hraješ si raději s holčkami nebo kluky?

9.1.1 Popis konstrukce rozhovoru

První otázkou zjišťujeme, jakým způsobem děti vidí svoji budoucnost, a jestli se jejich volba povolání shoduje s genderovými stereotypy.

Druhá otázka nám odhalí, jestli děti vykonávají nějaké domácí práce, zda jsou tyto činnosti v souladu s genderovými stereotypy, a jestli jsou prováděny s rodičem stejného pohlaví.

Třetí otázkou zkoumáme, zda si děti volí hračky na základě již osvojených genderových norem, nebo zda je volba s těmito normami v rozporu.

Čtvrtá otázka je zaměřena na preferenci partnera ke hře. Předpokládáme, že si děti primárně vybírají partnera stejného pohlaví.

9.2 Dotazník

- 1) Přiřaď modrou, zelenou, červenou, oranžovou, fialovou, růžovou, žlutou, hnědou, černou a šedou podle toho, jestli si myslíš, že se jedná o barvu holčičí, klučičí nebo neutrální.

- 2) Přiřaď autíčko, náradí, vozíček, stavebnici, plyšáka, telefon, kolo, míč, úklidovou soupravu, kosmetickou soupravu, soupravu na vaření, kočárek a panenku podle toho, jestli si myslíš, že se jedná o hračku holčičí, klučičí nebo neutrální.
- 3) Přiřaď praní prádla, žehlení, šití, vaření, nakupování, sledování TV, práci na PC, čtení novin/časopisů, drobné domácí opravy (výměna žárovek), úklid, mytí oken a mytí auta/tankování podle toho, kdo si myslíš, že by je měl dělat, jestli žena, muž nebo oba.
- 4) Kdo by se měl více starat o děti (maminky nebo tatínkové)?
- 5) Kdo by měl být s dětmi doma, když jsou nemocné?
- 6) Kdo by měl s dětmi dělat domácí úkoly?

9.2.1 Popis konstrukce dotazníku

Otázka č. 1 je zaměřena na vnímání barev z hlediska genderu.

Otázka č. 2 zkoumá pohled dětí na rozdělení hraček podle pohlaví.

V otázce č. 3 je zmapován pohled dětí na pohlavně specifické rozdělení činností.

Otázky č. 4, 5 a 6 zjišťují pohled dětí na rozdělení péče o děti, především mezi rodiči.

Dotazník bude dětem administrován celkem třikrát. První měření proběhne před započítím projektu. Druhé měření bude provedeno ihned po skončení projektu a třetí měření proběhne dva týdny po skončení projektu, po kterém se děti navrátí ke svým běžným činnostem a hrám.

Pro rychlost a lepší představivost budou dětem poskytnuty kartičky s barvami, hračkami a činnostmi, které budou přiřazovat k piktogramu ženy, muže a k oběma zároveň. Zvolili jsme barvy podle Lüschera, který na základě svých rozsáhlých výzkumů volby barev jedincem vytvořil test (Müller, 2014). Kartičky hraček a činností jsou bezbarvé, aby nedocházelo k žádnému ovlivňování. Jako znázornění muže a ženy, ke kterým děti budou kartičky přiřazovat, jsme uvažovali značku ♂ pro muže a ♀ pro ženy, toto označení se nám zdálo jako příliš symbolické. Dále jsme uvažovali zmenšeniny obrázků dívky a chlapce, které ale byly příliš konkrétní. Nakonec jsme volily černobílé piktogramy muže a ženy, které děti běžně znají.

9.3 Projekt

Název: Anička z Růžovínu, Honzík z Modřínu

Délka: 2 týdny

Věková skupina: 3 – 6 let

Hlavní vzdělávací oblasti: Dítě a ten druhý, Dítě a společnost

Vedlejší vzdělávací oblasti: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a svět

Oblast, která tvoří jádro projektu: Genderové stereotypy

Další integrované oblasti: hudební, dramatické, výtvarné, pohybové

Hlavní cíl projektu: ovlivnit projevy genderových stereotypů prostřednictvím zážitku

9.3.1 Plán projektu

Projekt je motivačně zaměřen na dva ostrovy – Modřín a Růžovín. Modřín je ostrov mužský, kde si děti vyzkouší především chlapecké aktivity a hru s chlapeckými hračkami. Růžovín je naopak ostrov ženský, zde se budou hrát především dívčí hry s dívčími hračkami a děti si vyzkouší typicky ženské činnosti.

Projekt je založen na třífázovém modelu učení E-U-R. Model E-U-R je založen na třech základních činnostech: **evokace** – **uvědomění si významu** – **reflexe**. *"Tento model prezentuje vzdělávání jako postupný proces, v němž má hlavní roli žáková aktivita a snahou učitele je připravit pro ni optimální podmínky"* (Čapek, s. 465, 2015). **Evokace** je první fází, kde se děti seznámí s hlavním tématem a vybaví si, co o něm samy ví. Fáze **uvědomění si významu** dětem přináší nové poznatky a informace, které potvrzují nebo vyvracejí původní domněnky. V poslední fázi, **reflexi**, děti reflektují proces učení, tzn., že si uvědomí, co nového se naučily a pochopily (Čapek, 2015).

10 PROCEDURA

V této kapitole bude popsán výzkumný soubor obou skupin a realizace projektu v experimentální třídě.

10.1 Popis výzkumného souboru

Realizování výzkumu proběhlo ve dvou třídách různých mateřských škol.

Nejprve byl s každým dítětem individuálně proveden rozhovor a vyplněn dotazník. Rozhovor byl zaměřen na volbu povolání, hraček a partnera ke hře. Dotazník monitoroval pohled dětí na rozdělení barev, hraček a činností, a na rozdělení péče o děti. Po tomto měření následoval v experimentální skupině čtrnáctidenní projekt, ve kterém jsme se snažily ovlivnit vnímání dětí. Ihned po skončení projektu proběhlo druhé měření s cílem zjistit, zda se objevily změny ve vnímání stereotypů. Následovala dvoutýdenní pauza, při které děti pokračovaly v běžných činnostech. Po této odmlce proběhlo poslední měření s cílem zjistit, zda byly změny ve vnímání stereotypů trvalé. Souběžně probíhal výzkum také v kontrolní skupině, ve které neproběhl projekt.

Výzkumný soubor byl složen z dětí předškolního věku ve dvou třídách různých mateřských škol. Ve spolupráci s učitelkami mateřských škol byli rodiče zúčastněných dětí seznámeni s cílem výzkumu a s výzkumnými metodami, a svůj souhlas stvrdili podpisem Informovaného souhlasu. Na základě zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, jsou děti z důvodu anonymity evidovány pod číselným kódem.

V tabulkách č. 3 a č. 4 uvádíme popis obou výzkumných souborů. Experimentální skupina je označena písmenem E, kontrolní skupina písmenem K. V experimentální skupině se měření zúčastnilo 21 dětí, z toho 11 chlapců a 10 dívek. Kontrolní skupina měla mírnou převahu chlapců. Zahrnovala 18 dětí, z toho 11 chlapců a 7 dívek.

Tab. 3 – Počet dětí

Počet dětí	E	K
Četnost	21	18

Tab. 4 – Pohlaví

Pohlaví	E		K	
	četnost	%	četnost	%
chlapci	11	52 %	11	61 %
dívky	10	48 %	7	39 %

Věkové rozložení dětí uvádíme v tabulce č. 5 a č. 6. Průměrný věk v experimentální skupině byl 2019 dní (5,5 let), nejmladšímu účastníkovi bylo 1396 dní (3,8 let) a nejstaršímu 2280 (6,2 let). V kontrolní skupině byl průměr 1966 dní (5,4 let), nejnižší věk byl 1610 dní (4,4 let) a nejvyšší 2220 dní (6,1 let). Z uvedeného vyplývá, že obě skupiny byly věkově vzájemně podobné.

Tab. 5 – Věkové rozložení (dny)

Věk (dny)	E	K
Průměr	2019	1966
SD	218	168
Minimum	1395	1610
Maximum	2280	2220

Tab. 6 – Věkové rozložení (roky)

Věk (roky)	E	K
Průměr	5,5	5,4
SD	0,6	0,5
Minimum	3,8	4,4
Maximum	6,2	6,1

Co se týče sourozeneckých konstelací, i zde byly obě skupiny celkem vyrovnané, jak ukazují tabulky č. 7, 8 a 9. V experimentální skupině se objevily 4 jedináčci a 17 dětí se sourozenci, z toho 10 dětí mělo alespoň jednoho bratra, 6 dětí alespoň jednu sestru a 1 dítě alespoň jednoho bratra i sestru. Ve skupině kontrolní bylo 5 jedináčků a 13 dětí se sourozenci, z toho 6 dětí mělo alespoň jednoho bratra, 3 děti měly alespoň jednu sestru a 4 děti alespoň jednoho bratra i sestru.

Tab. 7 – Sourozenecké konstelace 1

Sourozenci	E		K	
Jedináčci	4	19 %	5	28 %
Děti se sourozenci	17	81 %	13	72 %

Tab. 8 – Sourozenecké konstelace 2

Bratr	E	K
0	10	8
1	9	9
2	2	1

Tab. 9 – Sourozenecké konstelace 3

Sestra	E	K
0	14	11
1	7	5
2	0	1
3	0	1

10.2 Realizace projektu

10.2.1 První týden – Honzík z Modřínu

První týden proběhl na ostrově Modřín, kde si dívky mohly vyzkoušet, jak si hrají chlapci. Záměrně jsme začali na tomto ostrově, abychom chlapce namotivovali do dalšího týdne. Na ostrov jsme se přenesli pomocí motivačního příběhu:

Žila, byla na jednom skoro zapomenutém ostrůvku holčička jménem Anička. Ostrůvek to nebyl nijak obyčejný. Říkalo se mu Růžovín a zvládností bylo, že na ostrůvku bydlely jenom samé ženy. Mimo Aničku tu žily i jiné holčičky, jejich maminky, babičky a prababičky, tety i pratety a sestry a sestřenice.

A protože to byl ostrov, okolo pevniny bylo samé moře. A tak se všechny obyvatelky dopravovaly pomocí loděk.

Jednou se tak stalo, bylo zrovna pondělí, že se Anička rozhodla vyplout samotná na krátkou plavbu za kamarádkou. I přesto, že sama bez dozoru na loďku nesměla, naskočila na ni a pádlem se odrazila od břehu, až se dala do pohybu. Co se však nestalo! Tu se zvedla jedna větší vlna, která Aničku postrčila na širé moře a už ji unášela daleko od ostrova.

Anička se zlekla a začala přemýšlet, co teď bude dělat ztracená na moři, když v tom v dáli spatřila, jak se před ní rýsuje nějaká pevnina. Pomyslela si: „Dopádluju tam a zeptám se, jestli někdo neví, kudy zpátky domů.“, a protože už vlny ustaly, nebylo to ani nijak těžké.

Ten ostrov se jmenoval Modřín a žili na něm samí kluci se svými tatínky, dědečky a pradědečky, strýci a prastrýci a bratry a bratrance...

Po tomto úvodu následoval asociační rozhovor na téma MUŽ a tematicky zaměřené aktivity. Výběr aktivit je uveden na dalších stranách.

Asociační rozhovor

Děti jsem se zeptala, jaký by podle nich měl být správný muž nebo kluk, nebo přímo Honzík na ostrově. Doslovné odpovědi dětí jsou uvedeny níže.

- Černoši,
- Statečný,
- Bojí se,

- *Jeden bez meče a bojuje s příšerou,*
- *Hodnej,*
- *Zlobivej,*
- *Šikovnej,*
- *Má černý vlasy a modrý oči,*
- *Dělá všechno, co má,*
- *Dělá všechno, co mu řekne maminka a tatínek,*
- *Rytíř,*
- *Pomáhal by hodně pracovat,*
- *Mohl by být král nebo stráž,*
- *Chodit na judo,*
- *Na tancování,*
- *Superhrdina,*
- *Batman,*
- *Superman,*
- *Kopač,*
- *Třeba by hrál fotbal nebo tenis,*
- *Sportovec.*

Jména

Po tom, co jsme zjistili popis mužů na ostrově, jsme je pojmenovali. Jména jsme přechylovaly ze jmen dívek ve třídě. Děti tuto aktivitu nejprve plně nepochopily, ale postupně se chytaly a měly zajímavé nápady. Příkládám některá zvláště povedená jména.

- *Eliška – Eliškoman, Eliškián, Eliáš,*
- *Mariana – Matoušek, Marin, Maják, Marián, Mary,*
- *Tereza – Teriáš, Ter, Terin,*
- *Viktorie – Viktor, Viky, Vigy,*
- *Nina – Ninurás,*
- *Kristýna – Kristyáš, Kristián, Kristýn,*
- *Sabina – Sabián, Sabiáš, Sabiriáš.*

Mapa ostrova

Při této činnosti byly děti rozděleny na dvě skupiny. Po uvážení zvlášť na chlapce a dívky. Dětem byl dán velký formát papíru a jedno balení olejových kříd s úkolem nakreslit, jak si děti ostrov, na kterém žijí samí kluci, představují. Jedno balení kříd bylo záměrné, z důvodu použití větší škály barev. Dívky začaly malovat květiny, po návodných otázkách přidaly míče a nějaké dopravní prostředky. Chlapci se od aktivity nemohli odtrhnout, nakreslili spoustu dopravních prostředků (potopená loď, auto, letadlo), zemědělských strojů (traktor s valníkem), domy a klouzačky.

Obr. 1 Mapa Modřínu chlapci

Obr. 2 Mapa Modřínu dívky

Stavba města a domečků

Při této aktivitě děti spolupracovaly na stavbě pomocí dřevěné stavebnice. Stavebnici děti také hodnotily spíše jako mužskou, případně neutrální hračku. Nejprve se stavěly silnice, ale protože nebyl dostatek autíček, děti použily zvířata, kterým nakonec udělaly ohrádky a domečky.

Obr. 3 Stavba města

Obr. 4 Stavba města

Závody autíček

Jako hračka typická pro chlapce se jeví autíčko, proto jsme si vyzkoušeli závody. Děti byly rozděleny do dvou skupin, na zástup dívek a zástup chlapců. Na povel start se jedna dívka a jeden chlapec snažili postrčit svoje autíčko co nejdále. Aktivitu hodnotila kladně obě družstva.

Šroubování žárovek

Aktivita byla zahrnuta v rámci ranních činností, a děti si ji vyzkoušely buď individuálně, nebo ve skupince, s cílem co nejrychleji žárovku vyměnit. Výměna žárovek bývá přiřazována spíše mužům. Zde žárovky nahradily vršky od pet lahví a víčka.

Obr. 5 Výměna žárovek

Noviny

Čtení novin děti také hodnotily jako spíše mužskou, případně neutrální činnost. Po úvodní diskuzi, k čemu noviny slouží a co se s nimi dá dělat jiného než čtení, jsme vyzkoušeli několik činností. Od honičky s novinovým peškem, přes rozcvičku, po hru na auta ve dvojicích.

Autíčka

Hra na auta spočívala v tom, že jedno dítě vzadu bylo řidič a dítě vepředu fotograf, který fotil přes kousek novin s otvorem. Řidič fotografa zavezl na nějaké zajímavé místo, které si fotograf vyfotil, poté se děti vystřídaly. V diskuzním kroužku jsme si pak řekli, co kdo viděl. Chlapci fotili především ostatní chlapce, stavebnice nebo autíčka. Dívky fotily ostatní dívky, klavír a plyšáky.

Myčka

Tato aktivita navázala na předchozí hru na autíčka. Děti seděly ve dvou řadách, které tvořily myčku, a z novin si každé dítě udělalo papírovou kouli. Mezi řadami „projíždělo“ jedno dítě jako auto, ostatní ho jemně papírovými koulemi „omývaly“.

Obr. 6 Myčka

Mezi další aktivity, které proběhly v rámci týdne na ostrově Modřín, patřily např. výtvarné činnosti (kresba typicky chlapeckých hraček), skládání puzzle dopravních prostředků, práce s říkadlem (doprava, dopravní prostředky, semafor), a opičí dráha (cesta ostrovem). Všechny aktivity děti hodnotily velmi kladně, některé jsme opakovaly.

10.2.2 Druhý týden – Anička z Růžovínu

Po týdnu jsme vypravili na druhý ostrov. Zde si naopak chlapci vyzkoušeli dívčí hry a činnosti. Následuje pokračování motivačního příběhu.

Anička v Modřínu strávila týden plný her a poznání o ostrově a jeho obyvatelích, ale nadešel čas, aby se vrátila zpátky k mamince na Růžovín. Jako poděkování nabídla Anička svému novému kamarádovi Honzíkovi z Modřínu návštěvu v Růžovínu. Honzík nabídku s radostí přijal, rychle si sbalil pár věcí na cestu a už se těšil na dobrodružství, které na něj v Růžovínu dozajista čekají.

Honzík s Aničkou nasedli na loďku a nechali se další velkou vlnou unášet směrem na Aniččin ostrov...

Po tomto úvodu opět proběhla diskuze o ostrově a asociační rozhovor na téma ŽENA.

Asociační rozhovor

Děti měly zodpovědět, jak si představují správnou ženu nebo holku, případně Aničku z ostrova. Doslovné odpovědi dětí, jaká by měla být správná žena, uvádím v následujících bodech:

- *Hnědý oči,*
- *Černý vlasy,*
- *Uklízet,*
- *Utírat prach,*
- *Vytírat,*
- *Modrý šaty,*
- *Triko na šaty,*
- *Růžový boty,*
- *Měla by mít psa a vodítko,*
- *Dlouhý vlasy,*
- *Srdíčkový kalhoty,*
- *Zlatý vlasy,*
- *Sponky,*
- *Srdíčko na tričku,*
- *Modrý oči,*
- *Zelený střevíce,*
- *Černý oči,*
- *Náušnice,*
- *Na rameni ptáčka,*
- *Hodná,*
- *Zasazovat semínka,*
- *Jezdí na kole,*
- *Pošťačka,*
- *Vařit dětem,*
- *Hodná na děti.*

Jména

Následovala aktivita zaměřená na přechýlení chlapeckých jmen do ženských. Opět se objevily zajímavé nápady, jejichž doslovný přepis je uveden níže.

- *Kuba – Kubačka, Kubinka, Jakubačka, Jakubka,*
- *Mireček – Marinka, Mirečka, Marečka, Mačička, Mironka,*
- *Tobík – Tobinečka, Tobiáška, Tobina,*
- *Štěpán – Štěpánka, Brepanka,*
- *Adam – Adamka,*
- *Dalibor – Daliborka,*
- *Pavel – Pavlika, Pavlinka, Pavlička,*
- *Ondra – Ondrináška, Ondráška.*

Mapa ostrova

Výtvarná činnost, při které děti pracovaly ve skupinách rozdělených na chlapce a dívky. Úkolem bylo nakreslit na velký formát papíru olejovými křídami ostrov Růžovín, na kterém žijí samé ženy. Chlapci se úkolu zhostili s nadšením, někteří chlapci soutěžili, aby měli výsledek lepší než dívky. Dívky kreslily Aničku z ostrova, obálky, růžový traktor, červánky, dům s hvězdičkami, srdíčka, mořskou pannu nebo růžové autíčko. Chlapci na ostrově měli prodejnu míčů, růžové cukrářství, panenku, smajlíky, ale i traktor. Chlapci také chtěli nakreslit dinosaura, ale sami zhodnotili, že „je to jenom holčičí ostrov“, a udělali z něj žebřík, aby se k Aničce dostal i Honzík z Modřínu.

Obr. 7 Mapa Růžovínu dívky

Obr. 8 Mapa Růžovínu chlapci

Pečení perníčků

Při této činnosti si děti vyzkoušely válet a vykrajovat těsto, mašlovat a skládat perníčky na plech. Do činnosti se aktivně pustili především chlapci a hodnotili ji pozitivně.

Obr. 9 Pečení perníčků

Rozházené koření

Děti měly za úkol podle sluchu určit dvojice stejných koření. Opět se do činnosti zapojily dívky i chlapci, a hru chtěli několikrát zopakovat.

Obr. 10 Rozházené koření – sluchové pexeso

Kočárkový slalom

Aktivita, do které se chlapci nechtěli příliš zapojit, ale poté, co si ji vyzkoušeli, ji chtěli hrát znovu. Úkolem bylo, co nejrychleji běžet s kočárkem mezi kužely a vrátit se zpět. Dívky byly v roli povzbuzovatelů, poté se skupiny vystřídalaly.

Obr. 11 Kočárkový slalom chlapci

Obr. 12 Kočárkový slalom dívky

Kolíčková štafeta

Praní prádla děti hodnotily jako převážně ženskou činností, zajímalo mě tedy, jak se k tomu postaví chlapci. Při této činnosti byly děti rozděleny na skupinu dívek a skupina chlapců, ze kterých vybíhal vždy jeden zástupce k napnuté šňůře, u které byl koš s látkami a nádoba s kolíčky. Cílem prvního kola bylo pověsit kousek látky, běžet zpět a předat štafetu dalšímu v řadě, v druhém kole děti látky sundávaly, daly do koše a kolíček do nádoby. Aktivita děti opět zaujala, chlapci povzbuzovali ostatní chlapce, kteří zrovna věšeli látky. V prvním kole zvítězily dívky, ve druhém chlapci. Z toho závěru jsme vydedukovali, že dívky umí prádlo věšet (jeden chlapec to okomentoval tak, že k tomu mají vlohy), a chlapci umí prádlo sbírat, a tak se pěkně doplňují.

Obr. 13 Kolíčková štafeta

Fintilky

Na tuto aktivitu jsme navázali po předchozí diskuzi o zrcadle/zrcátku, k čemu slouží, co v něm vidíme. Děti byly ve dvojicích, kdy jeden předváděl nějaký pohyb a druhý ho po něm opakoval.

Obr. 14 Fintilky

Další zařazené aktivity na ostrově Růžovín byly např. výtvarné činnosti (kresba typicky dívčích hraček), práce s písní (Pekla vdolky), práce s říkadlem (Peru, peru prádlo), pohybové činnosti (práce s padákem) nebo dramatická činnost (hra na zrcadla). Proběhlé činnosti se dětem líbily a hodnotily je pozitivně.

11 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Výsledky z proběhlého výzkumu jsou pro větší přehlednost interpretovány do dvou podkapitol – zvláště data z rozhovorů, a data z dotazníků. Otázky z rozhovoru i dotazníku byly dětem administrovány celkem třikrát – před realizováním projektu, těsně po skončení projektu a následně 14 dní poté. Po projektu se děti navrátily zpět k běžným činnostem. První měření mělo za cíl zjistit míru stereotypního vnímání dětí. Druhé měření těsně po skončení projektu zjišťovalo, zda jsme vnímání dětí ovlivnili a jejich pohled se tak změnil. Třetím měřením jsme ověřovali, zda je případné ovlivnění trvalé. Získaná data z obou na sobě nezávislých skupin byla porovnána pomocí t-testu. Zjišťovali jsme, zda se u experimentální skupiny objevil statisticky významný posun ve vnímání stereotypů.

11.1 Kvantitativní zpracování rozhovoru

V této části jsou zpracovány a porovnány odpovědi dětí z obou skupin ze všech tří měření. Otázky se týkali volby povolání, pomoci v domácnosti, oblíbené hračky a preferencí partnera ke hře. Odpovědi dětí byly kategorizovány do číselných hodnot 1 pro mužskou, 2 pro neutrální a 3 pro ženskou volbu. Mezi odpověďmi v jednotlivých měřeních byly jen nepatrné rozdíly, proto jsou zde porovnávány pouze průměry získaných hodnot.

11.1.1 Volba povolání

První otázka byla zaměřena na volbu povolání.

V prvním měření v experimentální skupině odpovědělo 7 chlapců v souladu se svojí genderovou identitou, 4 chlapci nevěděli. Mezi odpověďmi se objevil voják, popelář, policista, traktorista, rybář nebo hasič. Mezi dívkami se odpověď „nevím“ objevila pouze jednou. Dívky také většinou volily povolání shodné se svým genderem, avšak projevíly se o něco méně stereotypně než chlapci. Mezi odpověďmi byla doktorka, policistka, herečka, princezna, víla, maminka, cvičitel zvířat, učitelka gymnastiky nebo atletiky.

V kontrolní skupině jsou výsledky obdobné. Chlapci volili povolání mužská – hasič, zemědělec, opravář aut, voják a řidič aut nebo vlaků; dívky volily povolání ženská – prodavačka, učitelka nebo doktorka. Pět dětí odpovědělo, že neví.

V tabulkách č. 10 a 11 jsou uvedeny průměry získaných hodnot v jednotlivých měření. Jak můžeme vidět na základě průměrů, chlapci volili povolání pouze mužská (číselná hodnota 1,00), zatímco dívky, především v kontrolní skupině, nebyly ve své volbě tolik striktní (číselná hodnota se pohybuje mezi 2,00 a 3,00). Ve druhém ani ve třetím měření se změny oproti prvnímu měření výrazně neprojevily. Lze konstatovat, že volba povolání je pro děti dlouhodobějšího rázu.

Tab. 10 – Průměrná hodnota volby povolání v experimentální skupině

Povolání	Chlapci	Dívky
1. měření	1,00	2,67
2. měření	1,00	2,67
3. měření	1,00	2,86

Tab. 11 – Průměrná hodnota volby povolání v kontrolní skupině

Povolání	Chlapci	Dívky
1. měření	1,00	2,60
2. měření	1,00	2,29
3. měření	1,00	2,43

11.1.2 Pomoc v domácnosti

Další otázkou jsme zjišťovali, s čím a komu děti doma pomáhají. V tabulkách č. 12 až č. 15 jsou opět porovnány průměry hodnot získaných ze všech měření. Podle předpokladů se výsledky přibližují hodnotě 3,0, která značí ženskou činnost, neboť matky s dětmi tráví v prvních letech více času, viz kapitola 4.1.1.

Děti z obou skupin nejvíce pomáhají matkám a poté oběma rodičům. Většinou pomáhají s ženskými domácími pracemi, jako je úklid, vaření, pomoc s nádobím, s prádlem, nebo s hlídáním sourozence. Pouze otci pomáhá jeden chlapec (s kódem 108) z experimentální skupiny dělat dřevo nebo čistit akvárium, a jeden chlapec z kontrolní skupiny (s kódem 205), který s otcem pracuje v garáži. Mezi odpověďmi se také objevila babička, které pomáhá jedna dívka (kód 218) z kontrolní skupiny a jeden chlapec (kód 106) z experimentální skupiny, a dědeček, kterého uvedl jeden chlapec (kód 105) z experimentální skupiny.

Tab. 12 – Domácí práce v experimentální skupině

Domácí práce	Chlapci	Dívky
1. měření	2,82	3,00
2. měření	2,91	3,00
3. měření	3,00	3,00

Tab. 13 – Komu děti z experimentální skupiny pomáhají

Komu	Chlapci	Dívky
1. měření	2,45	2,89
2. měření	2,55	2,89
3. měření	2,67	2,89

Tab. 14 – Domácí práce v kontrolní skupině

Domácí práce	Chlapci	Dívky
1. měření	2,78	3,00
2. měření	2,78	3,00
3. měření	2,78	3,00

Tab. 15 – Komu děti z kontrolní skupiny pomáhají

Komu	Chlapci	Dívky
1. měření	2,56	2,71
2. měření	2,33	3,00
3. měření	2,56	2,83

11.1.3 Oblíbená hračka

Porovnání průměru výsledků uvedených v tabulkách č. 16 a č. 17 na otázku ohledně oblíbené hračky neukázal výrazné změny. Chlapci z experimentální skupiny volili výhradně hračky typické pro své pohlaví – dopravní prostředky (autíčka, traktor, letadlo), lego, pistol, robot, spiderman a dinosaurus. Stejně odpovědi byly i v dalších měřeních. Jako důvody výběru uváděli především funkce jednotlivých hraček. Mezi dívkami převažovaly panenky a kočárky, poté plyšák, kostky, kuchyňka, figurky zvířat, a v dalších měření pexeso a puzzle. Dívky svou volbu zdůvodňovaly především na základě vzhledu hračky.

Kontrolní skupina se již v prvním měření projevila jako méně stereotypní. Především dívky z této skupiny mají v oblíbě spíše genderově neutrální hračky. Mezi odpověďmi se několikrát objevil plyšák, skřítek nebo tužka, v dalších měřeních dokonce chlapecká hračka stíhačka nebo tramvaj (dívky, které volily tyto hračky, mají bratra). Chlapci z kontrolní skupiny si hrají s dopravními prostředky (autíčky, vláčkem, autobusem, tramvají), postavičkami ninja, robotem, stolní hrou nebo plyšáky.

Změny výběru hraček v jednotlivých měřeních přičítáme spíše aktuálním vlivu v životě dětí, neboť některé hračky korespondovaly s novinkami na trhu.

Tab. 16 – Oblíbené hračky v experimentální skupině

Hračka	Chlapci	Dívky
1. měření	1,00	2,60
2. měření	1,00	2,78
3. měření	1,00	2,56

Tab. 17 – Oblíbené hračky v kontrolní skupině

Hračka	Chlapci	Dívky
1. měření	1,27	2,33
2. měření	1,18	2,00
3. měření	1,18	2,00

11.1.4 Výběr partnera

Co se týče preferencí při výběru partnera, potvrdil se předpoklad pohlavní segregace, že si děti ke hře volí především jedince stejného pohlaví. V tabulkách č. 18 a 19 jsou uvedeny výsledky voleb ze všech měření, preference chlapců byla označena číslem 1, preference obou pohlaví číslem 2, a preference dívek číslem 3.

Výsledky z experimentální skupiny jsou uvedeny v tabulce č. 18. V prvním měření 9 z 11 chlapců uvedlo, že si raději hrají s jinými chlapci, a 2 chlapci (kód 104 a 111) preferují dívky. Tito chlapci mají každý jednu sestru. V druhém měření se výsledky nezměnily, ve třetím měření došlo k mírnému poklesu. Dívky v prvním měření si v 70 % případů vybírají ke hře jiné dívky. Tři dívky si primárně vybírají chlapce. Z těchto dívek mají dvě bratra, třetí je jedináček. Ve druhém měření po experimentu došlo k mírnému posunu směrem ke středu, kde 4 dívky uvedly, že si rády hrají s oběma pohlavími, avšak ve třetím měření se hodnoty přiblížily zpět prvnímu měření.

Tab. 18 – Volba partnera v experimentální skupině

Preference partnera		Chlapci (1)		Obě pohlaví (2)		Dívky (3)		Průměr	SD
		četnost	%	četnost	%	četnost	%		
Chlapci	1. měření	9	82 %	0	0 %	2	18 %	1,36	0,809
	2. měření	9	82 %	0	0 %	2	18 %	1,36	0,809
	3. měření	9	82 %	1	9 %	1	9 %	1,27	0,647
Dívky	1. měření	3	30 %	0	0 %	7	70 %	2,40	0,966
	2. měření	1	10 %	4	40 %	5	50 %	2,40	0,699
	3. měření	2	20 %	1	10 %	7	70 %	2,50	0,850

Tabulka č. 19 na následující straně interpretuje výsledky z kontrolní skupiny. V prvním měření uvedlo 9 chlapců, že si raději hrají s jinými chlapci. 2 chlapci (s kódem 202 a 209) si hrají s oběma pohlavími, z čehož chlapec 202 má sestru a chlapec 209 bratra. Ve druhém měření chlapec 202 změnil výpověď na preferenci dívek, ale ve třetím měření zvolil opět obě pohlaví. Chlapec 201 z původní volby chlapců v prvním měření v následujících měření změnil odpověď na volbu dívek. I tento chlapec má jednu sestru. Dívky většinou vybíraly jiné dívky ve všech měřeních. Pouze jedna dívka (s kódem 217) uvedla, že si raději hraje s chlapci. Tato dívka má dvě sestry a jednoho bratra.

Tab. 19 – Volba partnera v kontrolní skupině

Preference partnera		Chlapci (1)		Obě pohlaví (2)		Dívky (3)		Průměr	SD
		četnost	%	četnost	%	četnost	%		
Chlapci	1. měření	9	82 %	2	18 %	0	0 %	1,18	0,405
	2. měření	8	73 %	1	9 %	2	18 %	1,45	0,820
	3. měření	8	73 %	2	18 %	1	9 %	1,36	0,674
Dívky	1. měření	1	14 %	0	0 %	6	86 %	2,71	0,756
	2. měření	1	14 %	0	0 %	6	86 %	2,71	0,756
	3. měření	1	14 %	0	0 %	6	86 %	2,71	0,756

11.2 Kvantitativní zpracování dotazníku

Výsledky z dotazníkového šetření, které bylo zaměřené na vnímání barev, hraček, činností a rozdělení péče o děti, jsou interpretovány v následujících podkapitolách. V tabulkách je uvedena četnost, tj. kolik dětí vnímalo sledované prvky jako mužské, neutrální nebo ženské, a procenta. Data z obou skupin jsme porovnali párovým t-testem a zjišťovali, zda se výsledky měření v experimentální skupině významně liší nebo zda došlo k všeobecné shodě.

11.2.1 Barvy

V tabulkách č. 20 a 21 jsou uvedeny výsledky vnímání barev. Pro větší přehlednost jsou z důvodu velkého množství dat všechny barvy uvedeny v jedné tabulce.

Z tabulky č. 20 pro experimentální skupinu je patrné, že v prvním měření považovaly děti jako nejvíce maskulinní barvy hnědou, kterou tímto způsobem ohodnotilo 90 % dětí, a šedou, kterou tak hodnotilo 81 % dětí. Dále tak vnímají zelenou a černou, obě v 71 % případů. Modrá, která bývá nejčastěji spojována s mužským pohlavím, získala jen 52%. Po skončení projektu se preference hnědé barvy zvýšily ve prospěch obou pohlaví, ke kterému se přiklonilo 24 % dětí, a ve třetím měření dokonce 29 % dětí. Zelená barva dopadla ve druhém a třetím měření v 52 % hodnocení, z původních 24 %, jako neutrální. Šedá barva měla ve druhém měření obdobný průběh, kde ji jako neutrální ohodnotilo 43 % dětí z původních 14 %, avšak ve třetím měření došlo k poklesu na 29 %.

Jako nejvíce femininní dopadly v prvním měření růžová s 86 %, fialová se 76 % a následně žlutá s 52 %. Nejlépe dopadl vývoj žluté barvy, pro kterou 52 % dětí ve druhém měření volilo možnost neutrální, ve třetím měření se počet respondentů pro tuto

volbu opět snížil na 29 %. Naopak hodnocení růžové a fialové se dokonce prohloubilo na 95 % pro růžovou a 81 %, a následně 96 %, pro fialovou.

Nejblíže se k neutrálnímu hodnocení v prvním měření přiblížila červená a oranžová. Červenou barvu hodnotilo 48 % dětí jako ženskou, 38 % dětí jako neutrální a 14 % jako mužskou. Ve druhém měření se hodnocení ještě více rozptýlilo, a došlo k nárůstu počtu respondentů pro volbu maskulinní na 33 %. Naopak ve třetím měření se hodnocení opět přesunulo a 62 % dětí tuto barvu ohodnotilo jako ženskou. Oranžová byla v prvním a druhém měření považována ve 43 % jako neutrální, ve 38 % jako mužská a v 19 % jako ženská barva. Mírná změna nastala ve třetím měření, kdy došlo k 5% nárůstu u hodnocení pro mužskou barvu.

Tab. 20 – Vnímání barev v experimentální skupině

Barvy (E)		Mužská (1)		Neutrální (2)		Ženská (3)		Průměr	SD
		četnost	%	četnost	%	četnost	%		
Modrá	1. měření	11	52 %	10	48 %	0	0 %	1,48	0,512
	2. měření	10	48 %	8	38 %	3	14 %	1,67	0,730
	3. měření	12	57 %	7	33 %	2	10 %	1,52	0,680
Zelená	1. měření	15	71 %	5	24 %	1	5 %	1,33	0,577
	2. měření	7	33 %	11	52 %	3	14 %	1,81	0,680
	3. měření	9	43 %	11	52 %	1	5 %	1,62	0,590
Červená	1. měření	3	14 %	8	38 %	10	48 %	2,33	0,730
	2. měření	7	33 %	6	29 %	8	38 %	2,05	0,865
	3. měření	4	19 %	4	19 %	13	62 %	2,43	0,811
Oranžová	1. měření	8	38 %	9	43 %	4	19 %	1,81	0,750
	2. měření	8	38 %	9	43 %	4	19 %	1,81	0,750
	3. měření	9	43 %	9	43 %	3	14 %	1,71	0,717
Fialová	1. měření	2	10 %	3	14 %	16	76 %	2,67	0,658
	2. měření	2	10 %	2	10 %	17	81 %	2,71	0,644
	3. měření	0	0 %	1	5 %	20	95 %	2,95	0,218
Růžová	1. měření	1	5 %	2	10 %	18	86 %	2,81	0,512
	2. měření	0	0 %	1	5 %	20	95 %	2,95	0,218
	3. měření	0	0 %	1	5 %	20	95 %	2,95	0,218
Žlutá	1. měření	6	29 %	4	19 %	11	52 %	2,24	0,889
	2. měření	5	24 %	11	52 %	5	24 %	2,00	0,707
	3. měření	6	29 %	6	29 %	9	43 %	2,14	0,854
Hnědá	1. měření	19	90 %	1	5 %	1	5 %	1,14	0,478
	2. měření	16	76 %	5	24 %	0	0 %	1,24	0,436
	3. měření	14	67 %	6	29 %	1	5 %	1,38	0,590

Černá	1. měření	15	71 %	5	24 %	1	5 %	1,33	0,577
	2. měření	15	71 %	6	29 %	0	0 %	1,29	0,463
	3. měření	13	62 %	6	29 %	2	10 %	1,48	0,680
Šedá	1. měření	17	81 %	3	14 %	1	5 %	1,24	0,539
	2. měření	11	52 %	9	43 %	1	5 %	1,52	0,602
	3. měření	14	67 %	6	29 %	1	5 %	1,38	0,590

Tabulka č. 21 interpretuje výsledky měření z kontrolní skupiny. Zde za mužskou barvu děti považovaly obdobně jako experimentální skupina hnědou v 78 %, černou a šedou v 72 %, a zelenou v 56 %, oproti minulé skupině navíc ještě modrou v 78 %. Hodnoty se v dalších měřeních lišily jen minimálně.

Za ryze ženskou barvu považuje 100 % dětí této skupiny růžovou. Dále tak hodnotí i fialovou, avšak ne tak striktně. Ta získala v prvním měření 61 %, v dalších pak 67 %. Na pomezí mezi ženskou a neutrální barvou děti hodnotily červenou, kterou v prvním měření 44 % dětí hodnotilo jako ženskou, 44 % jako neutrální a 12 % jako mužskou. V dalších měřeních ji jako ženskou barvu považovalo 50 % dětí.

Nejvíce rozdílů v hodnocení se objevilo u oranžové a žluté. Oranžovou hodnotilo 44 % dětí jako ženskou, 33 % jak mužskou a 22 % jako neutrální barvu. Tato barva měla zajímavý vývoj, neboť v druhém měření ji označilo za neutrální 61 % dětí a ve třetím 56 % dětí. V této skupině žádný experiment neproběhl, takže za změnou hodnocení mohla být např. nějaká aktuální situace v životě dětí.

Tab. 21 – Vnímání barev v kontrolní skupině

Barvy (K)		Mužská (1)		Neutrální (2)		Ženská (3)		Průměr	SD
		četnost	%	četnost	%	četnost	%		
Modrá	1. měření	14	78 %	4	22 %	0	0 %	1,22	0,428
	2. měření	13	72 %	5	28 %	0	0 %	1,28	0,461
	3. měření	13	72 %	4	22 %	1	6 %	1,33	0,594
Zelená	1. měření	10	56 %	8	44 %	0	0 %	1,44	0,511
	2. měření	9	50 %	9	50 %	0	0 %	1,50	0,514
	3. měření	10	56 %	8	44 %	0	0 %	1,44	0,511
Červená	1. měření	2	12 %	8	44 %	8	44 %	2,33	0,686
	2. měření	1	6 %	8	44 %	9	50 %	2,44	0,616
	3. měření	1	6 %	8	44 %	9	50 %	2,44	0,616
Oranžová	1. měření	6	33 %	4	22 %	8	44 %	2,11	0,900
	2. měření	5	28 %	11	61 %	2	11 %	1,83	0,618
	3. měření	4	22 %	10	56 %	4	22 %	2,00	0,686

Fialová	1. měření	2	11 %	5	28 %	11	61 %	2,50	0,707
	2. měření	2	11 %	4	22 %	12	67 %	2,56	0,705
	3. měření	1	6 %	5	28 %	12	67 %	2,61	0,608
Růžová	1. měření	0	0 %	0	0 %	18	100 %	3,00	0,000
	2. měření	0	0 %	0	0 %	18	100 %	3,00	0,000
	3. měření	0	0 %	0	0 %	18	100 %	3,00	0,000
Žlutá	1. měření	4	22 %	7	39 %	7	39 %	2,17	0,786
	2. měření	4	22 %	8	44 %	6	33 %	2,11	0,758
	3. měření	4	22 %	5	28 %	9	50 %	2,28	0,826
Hnědá	1. měření	14	78 %	2	11 %	2	11 %	1,33	0,686
	2. měření	12	67 %	4	22 %	2	11 %	1,44	0,705
	3. měření	13	72 %	2	11 %	2	11 %	1,39	0,698
Černá	1. měření	13	72 %	2	11 %	3	17 %	1,44	0,784
	2. měření	14	78 %	3	17 %	1	6 %	1,28	0,575
	3. měření	14	78 %	3	17 %	1	6 %	1,28	0,575
Šedá	1. měření	13	72 %	3	17 %	2	11 %	1,39	0,698
	2. měření	11	61 %	5	28 %	2	11 %	1,50	0,707
	3. měření	12	67 %	4	22 %	2	11 %	1,44	0,705

11.2.2 Hračky

V tabulce č. 22 jsou uvedeny výsledky toho, jak děti z experimentální skupiny vnímaly hračky z hlediska rozdělení podle pohlaví. V prvním měření za chlapecké hračky považovalo 90 % dětí nářadí, 62 % autíčko, voziček a stavebnici, a 57 % míč. K dívčím hračkám zařadilo 86 % dětí kočárek a kosmetickou soupravu, 81 % dětí panenku a 76 % soupravu na vaření. Nejvíce rozdílné vnímání se objevilo u plyšáka, telefonu, kola a úklidové soupravy. Plyšáka hodnotilo 43 % dětí jako dívčí hračku, 38 % jako hračku vhodnou pro obě pohlaví a 19 % jako chlapeckou hračku. Dále 48 % dětí vnímalo telefon jako neutrální hračku, 38 % dětí jako chlapeckou a 14 % jako dívčí. Kolo hodnotilo 43 % dětí jako vhodné pro chlapce, 43 % jako vhodné pro obě pohlaví a 14 % jako vhodné pro dívky. Úklidovou soupravu hodnotilo 38 % dětí jako maskulinní, 33 % jako femininní a 29 % jako neutrální.

V následujících měřeních dosáhly zajímavého posunu ve vnímání především voziček, stavebnice, plyšák, telefon, kolo a míč, které děti po projektu hodnotily jako převážně neutrální. Hodnocení vnímání úklidové soupravy jako hračky pro dívky se dokonce v dalších měřeních prohloubilo. Přesné číselné údaje jsou uvedeny v tabulce.

Tab. 22 – Vnímání hraček v experimentální skupině

Hračky (E)		Mužská (1)		Neutrální (2)		Ženská (3)		Průměr	SD
		četnost	%	četnost	%	četnost	%		
Autíčko	1. měření	13	62 %	7	33 %	1	5 %	1,43	0,598
	2. měření	16	76 %	4	19 %	1	5 %	1,29	0,561
	3. měření	15	71 %	6	29 %	0	0 %	1,29	0,463
Nářadí	1. měření	19	90 %	2	10 %	0	0 %	1,10	0,301
	2. měření	21	100 %	0	0 %	0	0 %	1,00	0,000
	3. měření	19	90 %	2	10 %	0	0 %	1,10	0,301
Vozíček	1. měření	13	62 %	4	19 %	4	19 %	1,57	0,811
	2. měření	6	29 %	12	57 %	3	14 %	1,86	0,655
	3. měření	5	24 %	11	52 %	5	24 %	2,00	0,707
Stavebnice	1. měření	13	62 %	6	29 %	2	10 %	1,48	0,680
	2. měření	6	29 %	14	67 %	1	5 %	1,76	0,539
	3. měření	7	33 %	12	57 %	2	10 %	1,76	0,625
Plyšák	1. měření	4	19 %	8	38 %	9	43 %	2,24	0,768
	2. měření	4	19 %	15	71 %	2	10 %	1,90	0,539
	3. měření	4	19 %	14	67 %	3	14 %	1,95	0,590
Telefon	1. měření	8	38 %	10	48 %	3	14 %	1,76	0,700
	2. měření	6	29 %	14	67 %	1	5 %	1,76	0,539
	3. měření	6	29 %	11	52 %	4	19 %	1,90	0,700
Kolo	1. měření	9	43 %	9	43 %	3	14 %	1,71	0,717
	2. měření	1	5 %	16	76 %	4	19 %	2,14	0,478
	3. měření	7	33 %	11	52 %	3	14 %	1,81	0,680
Míč	1. měření	12	57 %	7	33 %	2	10 %	1,52	0,680
	2. měření	5	24 %	14	67 %	2	10 %	1,86	0,573
	3. měření	6	29 %	15	71 %	0	0 %	1,71	0,463
Úklidová souprava	1. měření	8	38 %	6	29 %	7	33 %	1,95	0,865
	2. měření	3	14 %	5	24 %	13	62 %	2,48	0,750
	3. měření	2	10 %	6	29 %	13	62 %	2,52	0,680
Kosmetická souprava	1. měření	0	0 %	3	14 %	18	86 %	2,86	0,359
	2. měření	0	0 %	0	0 %	21	100 %	3,00	0,000
	3. měření	1	5 %	0	0 %	20	95 %	2,90	0,436
Souprava na vaření	1. měření	3	14 %	2	10 %	16	76 %	2,62	0,740
	2. měření	1	5 %	8	38 %	12	57 %	2,52	0,602
	3. měření	2	10 %	6	29 %	13	62 %	2,52	0,680
Kočárek	1. měření	1	5 %	2	10 %	18	86 %	2,81	0,512
	2. měření	0	0 %	6	29 %	15	71 %	2,71	0,463
	3. měření	1	5 %	2	10 %	18	86 %	2,81	0,512
Panenka	1. měření	0	0 %	4	19 %	17	81 %	2,81	0,402
	2. měření	0	0 %	2	10 %	19	90 %	2,90	0,301
	3. měření	0	0 %	0	0 %	21	100 %	3,00	0,000

Výsledky kontrolní skupiny jsou v tabulce č. 23. Děti z této skupiny považují za vyloženě chlapeckou hračku pouze náradí, které tak hodnotilo 83 % dětí v prvním a druhém měření, ve třetím dokonce 89 % dětí. Jasnější představy mají o typicky dívčích hračkách, kde uváděly ve 100 % případech panenku, v 94 % kosmetickou soupravu a v 89 % kočárek. Neutrální hračka byla v prvním měření podle 67 % dětí souprava na vaření, která bývá většinou přiřazována k dívkám. Dále tak rozhodly u kola, které získalo 61 %, a stavebnice s 56 %. Polovina dětí takto hodnotila telefon nebo typicky chlapecké autíčko. V dalších měřeních došlo k zajímavým změnám vnímání u některých hraček, které se projeví i bez našeho vlivu, např. u zmíněného plyšáka nebo telefonu.

Tab. 23 – Vnímání hraček v kontrolní skupině

Hračky (K)		Mužská (1)		Neutrální (2)		Ženská (3)		Průměr	SD
		četnost	%	četnost	%	četnost	%		
Autíčko	1. měření	8	44 %	9	50 %	1	6 %	1,61	0,608
	2. měření	11	61 %	7	39 %	0	0 %	1,39	0,502
	3. měření	11	61 %	7	39 %	0	0 %	1,39	0,502
Náradí	1. měření	15	83 %	3	17 %	0	0 %	1,17	0,383
	2. měření	15	83 %	2	11 %	1	6 %	1,22	0,548
	3. měření	16	89 %	2	11 %	0	0 %	1,11	0,323
Vozíček	1. měření	9	50 %	7	39 %	2	11 %	1,61	0,698
	2. měření	6	33 %	8	44 %	4	22 %	1,89	0,758
	3. měření	7	39 %	9	50 %	2	11 %	1,72	0,669
Stavebnice	1. měření	7	39 %	10	56 %	1	6 %	1,67	0,594
	2. měření	6	33 %	9	50 %	3	17 %	1,83	0,707
	3. měření	8	44 %	10	56 %	0	0 %	1,56	0,511
Plyšák	1. měření	9	50 %	4	22 %	5	28 %	1,78	0,878
	2. měření	5	28 %	8	44 %	5	28 %	2,00	0,767
	3. měření	4	22 %	9	50 %	5	28 %	2,06	0,725
Telefon	1. měření	6	33 %	9	50 %	3	17 %	1,83	0,707
	2. měření	6	33 %	11	61 %	1	6 %	1,72	0,575
	3. měření	4	22 %	13	72 %	1	6 %	1,83	0,514
Kolo	1. měření	6	33 %	11	61 %	1	6 %	1,72	0,575
	2. měření	7	39 %	10	56 %	1	6 %	1,67	0,594
	3. měření	6	33 %	12	67 %	0	0 %	1,67	0,485
Míč	1. měření	6	33 %	9	50 %	3	17 %	1,83	0,707
	2. měření	4	22 %	12	67 %	2	11 %	1,89	0,583
	3. měření	4	22 %	12	67 %	2	11 %	1,89	0,583
Úklidová souprava	1. měření	7	39 %	7	39 %	4	22 %	1,83	0,786
	2. měření	5	28 %	8	44 %	5	28 %	2,00	0,767
	3. měření	4	22 %	8	44 %	6	33 %	2,11	0,758

Kosmetická souprava	1. měření	0	0 %	1	6 %	17	94 %	2,94	0,236
	2. měření	0	0 %	0	0 %	18	100 %	3,00	0,000
	3. měření	0	0 %	1	6 %	17	94 %	2,94	0,236
Souprava na vaření	1. měření	1	6 %	12	67 %	5	28 %	2,22	0,548
	2. měření	1	6 %	9	50 %	8	44 %	2,39	0,608
	3. měření	1	6 %	8	44 %	9	50 %	2,44	0,616
Kočárek	1. měření	1	6 %	1	6 %	16	89 %	2,83	0,514
	2. měření	1	6 %	3	17 %	14	78 %	2,72	0,575
	3. měření	1	6 %	3	17 %	14	78 %	2,72	0,575
Panenka	1. měření	0	0 %	0	0 %	18	100 %	3,00	0,000
	2. měření	0	0 %	0	0 %	18	100 %	3,00	0,000
	3. měření	0	0 %	1	6 %	17	94 %	2,94	0,236

11.2.3 Činnosti

Z tabulky č. 24 můžeme vyčíst výsledky rozdělení činností z hlediska genderu v experimentální skupině. Je patrné, že mezi činnosti, které by měla vykonávat především žena, 86 % dětí v prvním měření uvedlo praní prádla, žehlení, šití a vaření, a dále 71 % dětí úklid, 67 % mytí oken a 52 % nakupování. Činnosti více vhodné pro muže jsou podle 81 % dětí mytí auta nebo tankování, 71 % práce na PC a 62 % získaly činnosti čtení novin nebo časopisů a drobné domácí opravy.

V dalších měřeních dosáhla významného posunu činnost vaření, pro kterou v druhém měření volilo 48 % dětí z původních 5 % možnost neutrální, ve třetím měření preference pro stejnou možnost klesla na 33 %. Zajímavý je také posun u nakupování, které ve druhém měření hodnotilo 71 % dětí z původních 33 % jako neutrální, ve třetím měření pak 57 % dětí.

Tab. 24 – Vnímání činností v experimentální skupině

Činnosti (E)		Mužská (1)		Neutrální (2)		Ženská (3)		Průměr	SD
		četnost	%	četnost	%	četnost	%		
Praní prádla	1. měření	1	5 %	2	10 %	18	86 %	2,81	0,512
	2. měření	1	5 %	3	14 %	17	81 %	2,76	0,539
	3. měření	0	0 %	5	24 %	16	76 %	2,76	0,436
Žehlení	1. měření	0	0 %	3	14 %	18	86 %	2,86	0,359
	2. měření	1	5 %	2	10 %	18	86 %	2,81	0,512
	3. měření	1	5 %	2	10 %	18	86 %	2,81	0,512
Šití	1. měření	1	5 %	2	10 %	18	86 %	2,81	0,512
	2. měření	1	5 %	3	14 %	17	81 %	2,76	0,539
	3. měření	0	0 %	2	10 %	19	90 %	2,90	0,301

Vaření	1. měření	2	10 %	1	5 %	18	86 %	2,76	0,625
	2. měření	1	5 %	10	48 %	10	48 %	2,43	0,598
	3. měření	1	5 %	7	33 %	13	62 %	2,57	0,598
Nakupování	1. měření	3	14 %	7	33 %	11	52 %	2,38	0,740
	2. měření	1	5 %	15	71 %	5	24 %	2,19	0,512
	3. měření	1	5 %	12	57 %	8	38 %	2,33	0,577
Sledování TV	1. měření	8	38 %	10	48 %	3	14 %	1,76	0,700
	2. měření	4	19 %	14	67 %	3	14 %	1,95	0,590
	3. měření	5	24 %	12	57 %	4	19 %	1,95	0,669
Práce na PC	1. měření	15	71 %	5	24 %	1	5 %	1,33	0,577
	2. měření	11	52 %	8	38 %	2	10 %	1,57	0,676
	3. měření	11	52 %	7	33 %	3	14 %	1,62	0,740
Čtení novin, časopisů	1. měření	13	62 %	6	29 %	2	10 %	1,48	0,680
	2. měření	12	57 %	8	38 %	1	5 %	1,48	0,602
	3. měření	9	43 %	8	38 %	4	19 %	1,76	0,768
Drobné domácí opravy	1. měření	13	62 %	7	33 %	1	5 %	1,43	0,598
	2. měření	17	81 %	3	14 %	1	5 %	1,24	0,539
	3. měření	16	76 %	3	14 %	2	10 %	1,33	0,658
Úklid	1. měření	3	14 %	3	14 %	15	71 %	2,57	0,746
	2. měření	1	5 %	7	33 %	13	62 %	2,57	0,598
	3. měření	2	10 %	7	33 %	12	57 %	2,48	0,680
Mytí oken	1. měření	4	19 %	3	14 %	14	67 %	2,48	0,814
	2. měření	5	24 %	4	19 %	12	57 %	2,33	0,856
	3. měření	5	24 %	3	14 %	13	62 %	2,38	0,865
Mytí auta, tankování	1. měření	17	81 %	4	19 %	0	0 %	1,19	0,402
	2. měření	15	71 %	6	29 %	0	0 %	1,29	0,463
	3. měření	16	76 %	4	19 %	1	5 %	1,29	0,561

V kontrolní skupině dopadlo měření následovně, jak můžeme vidět v tabulce č. 25. Také děti z této skupiny vnímali v prvním měření v 78 % praní prádla, v 67 % žehlení, v 78 % šití a v 67 % vaření jako ženské činnosti. Avšak jako vyloženě mužskou činnost vnímali pouze drobné domácí opravy, které takto hodnotilo 83 % dětí. Zajímavé je, že v dalších měření docházelo u některých činností k výrazným změnám i bez našeho vlivu, např. docházelo k postupnému nárůstu u nakupování jako neutrální činnosti vhodné pro obě pohlaví, které takto hodnotilo nejprve 50 % dětí, poté 61 % a nakonec 67 % dětí. Stejný trend mělo i sledování TV. Tyto změny lze možná přičíst aktuálnímu období, jelikož měření probíhalo na přelomu listopadu a prosince před vánočními svátky.

Tab. 25 – Vnímání činností v kontrolní skupině

Činnosti (K)		Mužská (1)		Neutrální (2)		Ženská (3)		Průměr	SD
		četnost	%	četnost	%	četnost	%		
Praní prádla	1. měření	0	0 %	4	22 %	14	78 %	2,78	0,428
	2. měření	0	0 %	4	22 %	14	78 %	2,78	0,428
	3. měření	0	0 %	4	22 %	14	78 %	2,78	0,428
Žehlení	1. měření	2	11 %	4	22 %	12	67 %	2,56	0,705
	2. měření	0	0 %	6	33 %	12	67 %	2,67	0,485
	3. měření	0	0 %	5	28 %	13	72 %	2,72	0,461
Šití	1. měření	2	11 %	2	11 %	14	78 %	2,67	0,686
	2. měření	2	11 %	2	11 %	14	78 %	2,67	0,686
	3. měření	2	11 %	2	11 %	14	78 %	2,67	0,686
Vaření	1. měření	1	6 %	5	28 %	12	67 %	2,61	0,608
	2. měření	0	0 %	5	28 %	13	72 %	2,72	0,461
	3. měření	1	6 %	6	33 %	11	61 %	2,56	0,616
Nakupování	1. měření	2	11 %	9	50 %	7	39 %	2,28	0,669
	2. měření	2	11 %	11	61 %	5	28 %	2,17	0,618
	3. měření	2	11 %	12	67 %	4	22 %	2,11	0,583
Sledování TV	1. měření	6	33 %	9	50 %	3	17 %	1,83	0,707
	2. měření	6	33 %	11	61 %	1	6 %	1,72	0,575
	3. měření	6	33 %	12	67 %	0	0 %	1,67	0,485
Práce na PC	1. měření	9	50 %	5	28 %	4	22 %	1,72	0,826
	2. měření	7	39 %	10	56 %	1	6 %	1,67	0,594
	3. měření	10	56 %	6	33 %	2	11 %	1,56	0,705
Čtení novin, časopisů	1. měření	9	50 %	7	39 %	2	11 %	1,61	0,698
	2. měření	9	50 %	9	50 %	0	0 %	1,50	0,514
	3. měření	11	61 %	7	39 %	0	0 %	1,39	0,502
Drobné domácí opravy	1. měření	15	83 %	2	11 %	1	6 %	1,22	0,548
	2. měření	16	89 %	2	11 %	0	0 %	1,11	0,323
	3. měření	15	83 %	3	17 %	0	0 %	1,17	0,383
Úklid	1. měření	3	17 %	6	33 %	9	50 %	2,33	0,767
	2. měření	1	6 %	6	33 %	11	61 %	2,56	0,616
	3. měření	2	11 %	6	33 %	10	56 %	2,44	0,705
Mytí oken	1. měření	8	44 %	2	11 %	8	44 %	2,00	0,970
	2. měření	5	28 %	4	22 %	9	50 %	2,22	0,878
	3. měření	4	22 %	2	11 %	12	67 %	2,44	0,856
Mytí auta, tankování	1. měření	8	44 %	8	44 %	2	11 %	1,67	0,686
	2. měření	8	44 %	8	44 %	2	11 %	1,67	0,686
	3. měření	8	44 %	9	50 %	1	6 %	1,61	0,608

11.2.4 Péče o děti

Poslední částí dotazníku byla otázka zaměřená na to, jakým způsobem pohlíží respondenti na rozdělení péče o děti. Zajímalo nás, kdo by se podle dětí měl o ně starat, kdo by s nimi měl být doma, když jsou nemocné a kdo by jim měl pomáhat dělat domácí úkoly. Odpovědi dětí byly opět kategorizovány do číselných údajů, kde 1 je odpověď pro muže (otec, dědeček, strýc, bratr,...), 2 je pro obě pohlaví (rodiče, prarodiče) a 3 je pro ženu (matka, babička, teta, sestra,...).

V tabulce č. 26 jsou výsledky z experimentální skupiny. Názor na péči se v jednotlivých měřeních výrazně neměnil, avšak docházelo k mírnému nárůstu u odpovědi pro neutrální aktivitu. V prvním měření udávalo 71 % dětí, že jde především o záležitost žen (matek), 14 % dětí si myslí, že by se na péči měla podílet obě pohlaví (matka i otec), a stejné procento dětí odpovědělo, že je to spíše mužská záležitost. Ve druhém měření došlo k 10% nárůstu u odpovědi pro obě pohlaví (oba rodiče), a ve třetím měření získala tato možnost dokonce 33 % odpovědí, nicméně stále byla péče o děti většinou hodnocena jako ženská.

Tab. 26 – Vnímání rozdělení péče o děti v experimentální skupině

Péče o děti (E)	Muž (1)		Obě pohlaví (2)		Žena (3)		Průměr	SD
	četnost	%	četnost	%	četnost	%		
1. měření	3	14 %	3	14 %	15	71 %	2,57	0,746
2. měření	2	10 %	5	24 %	14	67 %	2,57	0,676
3. měření	1	5 %	7	33 %	13	62 %	2,57	0,598

Z tabulky č. 27 jsou patrné výsledky z kontrolní skupiny. V prvním měření většina dětí vnímala péči jako záležitost vhodnou pro obě pohlaví (oba rodiče), tato možnost získala 61 %, a zbylých 39 % dětí hodnotilo tuto činnost jako vhodnou pro ženy. Nikdo ji nevnímá jako ryze mužskou. Při druhém měření 17 % dětí uvedlo, že by se o děti měl spíše starat muž (otec), 39 % si myslelo, že by se měli starat oba rodiče, a 44 % uvedlo pouze ženu (matku). Ve třetím měření hodnotilo tuto činnost jako mužskou pouze jedno dítě, 50 % uvedlo oba rodiče a 44 % pouze matku.

Tab. 27 – Vnímání rozdělení péče o děti v kontrolní skupině

Péče o děti (K)	Muž (1)		Obě pohlaví (2)		Žena (3)		Průměr	SD
	četnost	%	četnost	%	četnost	%		
1. měření	0	0 %	11	61 %	7	39 %	2,39	0,502
2. měření	3	17 %	7	39 %	8	44 %	2,28	0,752
3. měření	1	6 %	9	50 %	8	44 %	2,39	0,608

Na otázku, kdo by s měl být doma s nemocnými dětmi, děti z experimentální skupiny odpovídaly, jak ukazuje tabulka č. 28, následovně. V prvním měření uvedlo 48 % dětí ženu, konkrétně se mezi odpověďmi objevila matka nebo babička. 43 % dětí uvedlo muže, otce nebo dědečka, a 10 % volilo oba rodiče. Ve druhém měření se zvýšil počet odpovědí u možnosti pro obě pohlaví na 19 %, a ve třetím měření se odpovědi vyrovnaly mezi muže (otce) a ženu (matku nebo babičku), kteří oba získali 48 %.

Tab. 28 – Péče o nemocné děti v experimentální skupině

Nemocné děti (E)	Muž (1)		Obě pohlaví (2)		Žena (3)		Průměr	SD
	četnost	%	četnost	%	četnost	%		
1. měření	9	43 %	2	10 %	10	48 %	2,05	0,973
2. měření	7	33 %	4	19 %	10	48 %	2,14	0,910
3. měření	10	48 %	1	5 %	10	48 %	2,00	1,000

V tabulce č. 29 jsou uvedeny výsledky pro kontrolní skupinu. V průběhu měření měla preference žen stoupavý charakter. 39 % dětí z této skupiny v prvním měření uvedlo, že by se o nemocné děti měli starat obě pohlaví, v odpovědích se objevili především rodiče, jedna dívka (kód 218) uvedla prarodiče a jeden chlapec (kód 201) tetu se strýcem. Jen 28 % dětí si myslelo, že by se o nemocné děti měla starat pouze žena, a 33 % dětí vnímalo tuto činnost jako mužskou. Ve druhém měření došlo k mírnému vzestupu u odpovědi pro obě pohlaví na 44 % a u žen na 39 %, naopak klesl počet odpovědí pro muže, ke kterému se přiklonilo pouze 17 %. Stejný trend u mužů mělo i třetí měření. U žen došlo k opětovnému navýšení odpovědí až na 56 %.

Tab. 29 – Péče o nemocné děti v kontrolní skupině

Nemocné děti (K)	Muž (1)		Obě pohlaví (2)		Žena (3)		Průměr	SD
	četnost	%	četnost	%	četnost	%		
1. měření	6	33 %	7	39 %	5	28 %	1,94	0,802
2. měření	3	17 %	8	44 %	7	39 %	2,22	0,732
3. měření	3	17 %	5	28 %	10	56 %	2,39	0,778

Zatímco péči o děti vnímají děti z obou skupin spíše jako záležitost ženskou, případně vhodnou pro obě pohlaví, v názorech na to, kdo by se měl starat o nemocné dítě, se odpověď muž objevila vícekrát. Důvodem může být např. zaměstnání rodičů, kteří nemocné dítě nechávají krátkodobě hlídat např. již zmíněným dědečkem nebo strýcem.

V tabulce č. 30 jsou odpovědi respondentů na otázku zaměřující se na pomoc dětem s domácími úkoly. V prvním měření odpovědělo 57 % dětí, že by pomáhat měly ženy – především matka. 33 % odpovědělo, že otec, a 10 % oba. Ve druhém měření došlo

k nárůstu odpovědí u muže, otce, na 52%. 14 % dětí si myslelo, že by pomáhat měli oba rodiče, a 33 % bylo pro ženu, matku. Ve třetím měření došlo opět ke zvýšení preferencí matky na 67 %, otce by volilo jen 24 % a oba rodiče 10 %.

Tab. 30 – Pomoc s domácími úkoly v experimentální skupině

Domácí úkoly (E)	Muž (1)		Obě pohlaví (2)		Žena (3)		Průměr	SD
	četnost	%	četnost	%	četnost	%		
1. měření	7	33 %	2	10 %	12	57 %	2,24	0,944
2. měření	11	52 %	3	14 %	7	33 %	1,81	0,928
3. měření	5	24 %	2	10 %	14	67 %	2,43	0,870

V kontrolní skupině byly výsledky celkem konstantní, jak ukazuje tabulka č. 31. V prvním měření odpovědělo 50 % dětí, že by pomáhat měla matka, 28 % oba rodiče a 17 % otec. Jeden chlapec (kód 202) odpověděl, že by pomáhat neměl nikdo, avšak v dalších měřeních už zvolil matku. Druhé měření dopadlo obdobně. Ve třetím měření matku zvolilo 39 %, oba rodiče 33 % a pouze otce 28 %.

Tab. 31 – Pomoc s domácími úkoly v kontrolní skupině

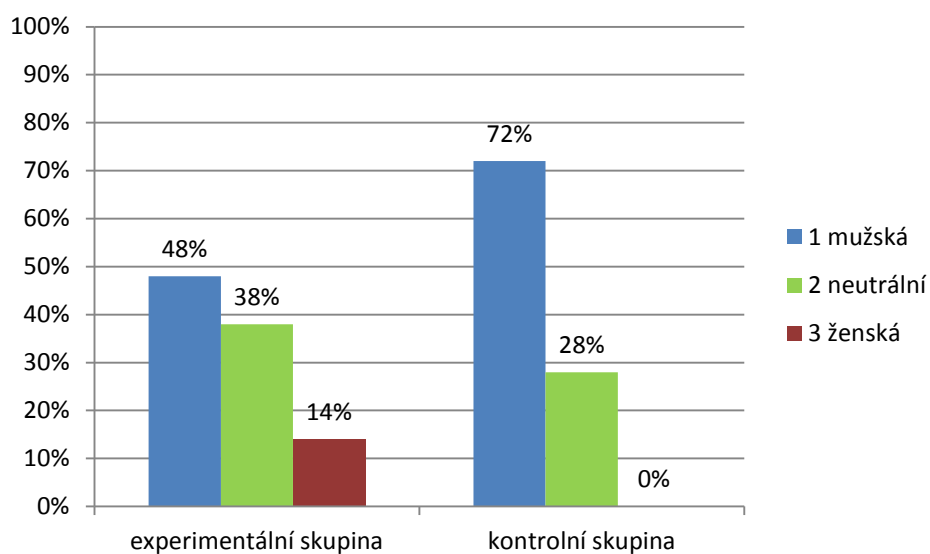
Domácí úkoly (K)	Muž (1)		Obě pohlaví (2)		Žena (3)		Nikdo (99)		Průměr	SD
	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%		
1. měření	3	17 %	5	28 %	9	50 %	1	6 %	2,35	0,786
2. měření	4	22 %	5	28 %	9	50 %	0	0 %	2,28	0,826
3. měření	5	28 %	6	33 %	7	39 %	0	0 %	2,11	0,832

11.2.5 Porovnání výsledků mezi skupinami

Výsledky porovnání dat experimentální a kontrolní skupiny pomocí párového t-testu neukázalo výrazné rozdíly. Z oblasti vnímání barev se od sebe významně lišila pouze data z druhého měření u modré barvy, grafické znázornění je v grafu č. 1, a třetího měření u fialové barvy, které je vidět v grafu č. 2.

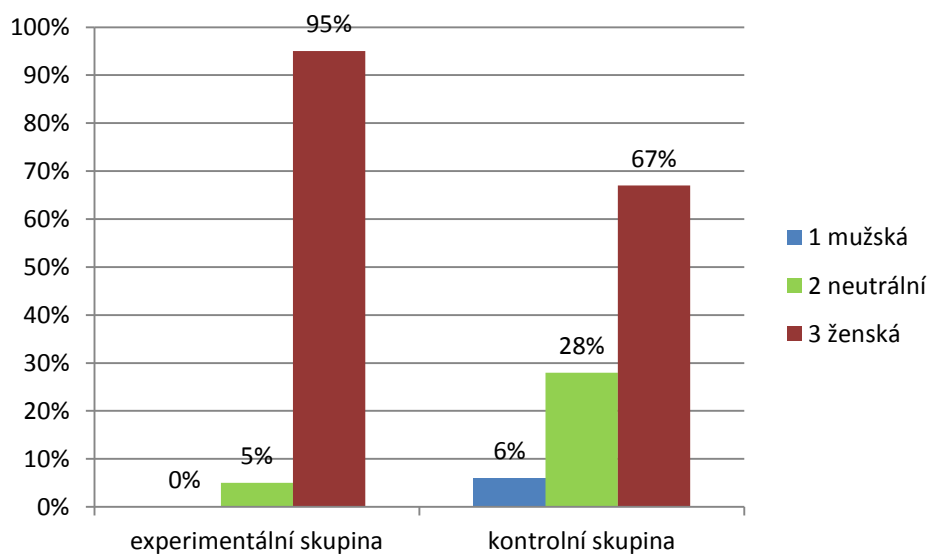
Modrou barvu hodnotilo v prvním měření 52 % dětí z experimentální skupiny jako mužskou, 48 % jako neutrální a žádné dítě nevnímalo modrou jako ženskou barvu. Ve druhém měření po projektu stejnou barvu hodnotilo 48 % dětí jako mužskou, 38 % jako neutrální a 14 % jako ženskou. Ve třetím měření modrou hodnotilo 57 % dětí jako mužskou, 33 % jako neutrální a 10 % jako ženskou. Kontrolní skupina se již v prvním měření projevila více stereotypně, neboť 78 % dětí hodnotilo modrou jako mužskou, 22 % jako neutrální a nikdo si nemyslel, že je to barva ženská. Ve druhém a třetím měření

ji za mužskou považovalo 72 % dětí, za neutrální 28 % ve druhém a 22 % ve třetím, a za ženskou 0 % ve druhém a 6 % ve třetím měření.

Graf 1 – Porovnání vnímání modré barvy ve druhém měření

U fialové barvy se ukázala již v prvním měření jako více stereotypní experimentální skupina, ze které 76 % dětí označilo fialovou za barvu ženskou, 14 % za neutrální a 10 % za mužskou. Ve druhém měření ji za ženskou považovalo 81 % a ve třetím dokonce 95 %. Ve druhé skupině stejnou barvu považovalo za ženskou jen 61 % dětí, 28 % ji považovalo za neutrální a 11 % za mužskou. Ve druhém a třetím měření ji za ženskou považovalo 67 % dětí, za neutrální 22 % ve druhém a 28 % ve třetím měření, a za mužskou 11 % ve druhém a 6 % v třetím měření.

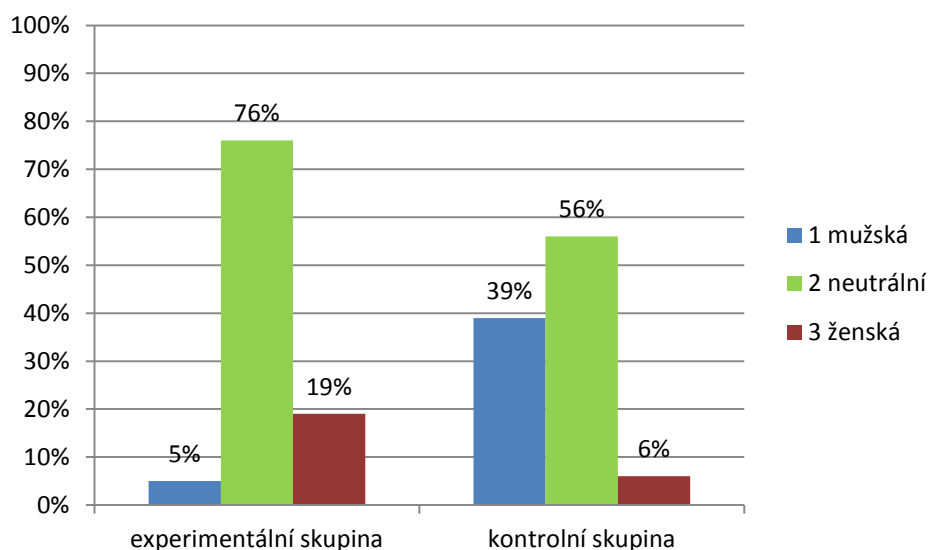

Graf 2 – Porovnání vnímání fialové barvy ve třetím měření

Srovnání skupin ve výběru hraček v t-testu ukázalo významný statistický rozdíl pouze u kola a úklidové soupravy ve druhém testování těsně po projektu, data z druhého měření jsou porovnána v grafech č. 3 a č. 4.

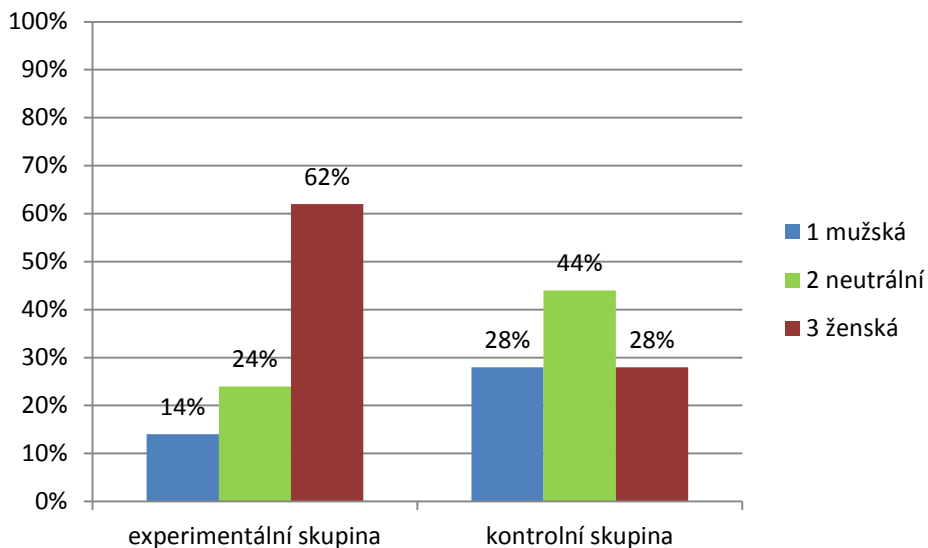
Vnímání kola se z původního hodnocení experimentální skupiny s 43 % pro chlapeckou hračku, 43 % pro neutrální hračku a 14 % pro dívčí hračku, více přiklonilo k hodnocení neutrální hračky, která tak ve druhém měření po ovlivnění získala 76 %. Ve třetím měření se vnímání kola jako vhodného pro obě pohlaví snížilo na 52 %.

V kontrolní skupině hodnotilo 61 % dětí kolo jako hračku vhodnou pro obě pohlaví, 33 % jako chlapeckou, a 6 % jako vhodnou pro dívky. Ve druhém měření ho za neutrální hračku považovalo 44 % dětí, za chlapeckou 28 %, a za dívčí 6 %. Ve třetím měření ho hračku vhodnou pro chlapce považovalo opět 33 % dětí, pro obě pohlaví 67 % a pro dívky nikdo.

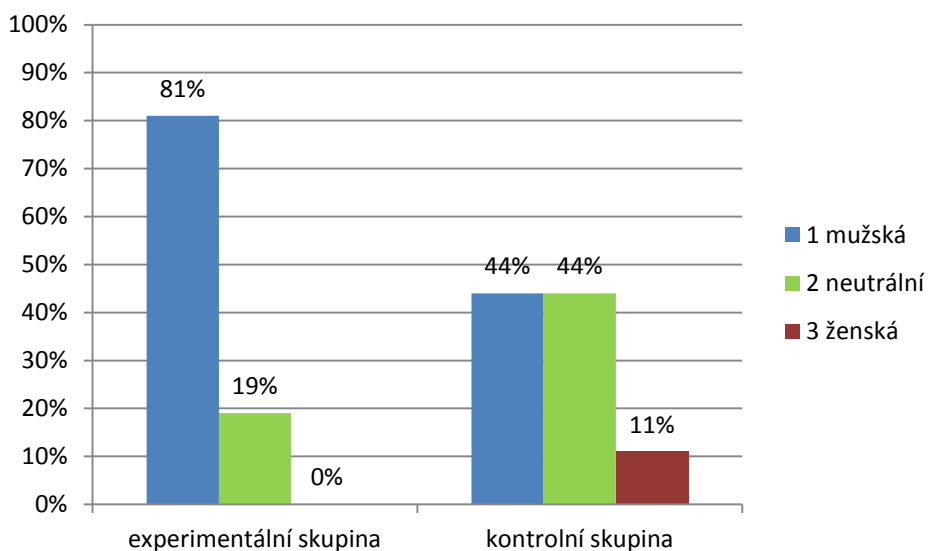
Graf 3 – Porovnání vnímání kola ve druhém měření

Úklidová souprava dopadla následovně. V prvním měření ji 38 % dětí z experimentální skupiny hodnotilo jako chlapeckou hračku, 29 % jako vhodnou pro obě pohlaví a 33 % jako dívčí hračku. Ve druhém a třetím měření došlo k utvrzení stereotypu tak, že 62 % dětí tuto hračku ohodnotilo jako dívčí. V kontrolní skupině ji v prvním měření 39 % dětí vnímalo jako chlapeckou, 39 % jako neutrální a 22 % jako dívčí. V dalším měření ji za neutrální považovalo 44 % dětí, za chlapeckou 28 % dětí, a za dívčí 28 % dětí. V posledním měření zůstalo hodnocení jako neutrální hračky na 44 %, pro dívčí hračku bylo 33 %, a pro chlapeckou 22 %.

Graf 4 – Porovnání vnímání úklidové soupravy ve druhém měření

Významná statistická odchylka ze sledovaných činností se ukázala u mytí auta nebo tankování, kde jsme pozorovali velké rozdíly již v pretestu, který graficky znázorňuje graf č. 5. Experimentální skupina tuto činnost hodnotila v prvním měření z 81 % jako činnosti maskulinní a z 19 % jako neutrální, nikdo z dětí nezvolil možnost ženskou. Zatímco kontrolní skupina stejnou činnost vnímala ze 44 % jako mužskou, 44 % jako neutrální a 11 % jako ženskou.

Graf 5 – Porovnání vnímání mytí auta/tankování v prvním měření

Porovnání výsledků v názorech dětí na péči o děti v párovém t-testu neukázalo výrazné statistické odchylky mezi experimentální a kontrolní skupinou.

12 SHRNUÍ A DISKUZE

Cílem této práce bylo monitorovat vybrané prvky asociované s mužskou a ženskou rolí u dětí předškolního věku. Výzkumným šetřením jsme zjistili, jakým způsobem děti pohlížejí na rozdělení barev, hraček a činností z hlediska genderu, jak vnímají rozdělení péče o děti, koho si vybírají ke hře, komu doma pomáhají a jaký vliv mají sourozenci na genderově specifické vnímání. Dosažené výsledky v této části práce shrnujeme a dále porovnáváme data z prvního měření se studii uvedenými v teoretické části. Také jsme se snažili ovlivnit zkoumané prvky prostřednictvím projektu, a následně zjistit, zda bylo ovlivnění trvalejšího rázu.

Barvy

Z oblasti vnímání barev přinesly výsledky prvního měření (pretestu) následující rozdělení:

Děti z experimentální skupiny považovali modrou, zelenou, hnědou, černou a šedou barvu za převážně maskulinní. Mezi převážně femininními barvami se objevila růžová, fialová a žlutá. Červená a oranžová byly ve vnímání nejrozporuplnější.

Děti v kontrolní skupině považovali za převážně maskulinní barvu modrou, hnědou, černou a šedou. Růžovou a fialovou vnímali jako převážně femininní. I zde bylo nejednoznačné rozdělení červené, oranžové, žluté a, oproti druhé skupině, zelené.

Nejednoznačnost rozdělení některých barev mohla být zapříčiněna kartičkami s barvami podle Lüschera, kterou jsou syté a tmavší. Tyto kartičky byly dětem poskytnuty v dotazníkovém šetření v rámci efektivnějšího sběru dat.

Výsledky korespondují s výzkumem Smetáčkové (2016), která zkoumala barevné kresby, na kterých se v případě mužské postavy objevovaly především barvy jako modrá, černá a hnědá, a v případě ženské postavy fialová, růžová nebo červená.

Hračky

Výběr hraček, jejichž rozdělení jsme zkoumaly mezi dětmi, vycházel ze studie uvedené v publikaci Oakley (2000). V této studii děti za převážně chlapecké hračky považovaly voziček, autíčko, stavebnici a náradí. Mezi spíše dívčí hračky byly zařazeny úklidová souprava, nádobíčko, kosmetická souprava a kočárek pro panenku. Medvídek, telefon a míč děti určily jako pohlavně neutrální. Tomuto rozdělení se více přiblížila experimentální skupina.

Děti z experimentální skupiny měly v prvním měření o rozdělení hraček následující představy. Mezi převážně chlapecké hračky uvedly autíčko, náradí, vozíček, stavebnici a míč. Kosmetická souprava, souprava na vaření, kočárek a panenka byly hodnoceny jako převážně dívčí. Plyšák, telefon, kolo a úklidová souprava nedopadly zcela jednoznačně.

Kontrolní skupina uvedla mezi chlapecké hračky náradí, vozíček a plyšáka. Za dívčí hračky považovala kosmetickou soupravu, kočárek a panenku. Hračky vhodné pro obě pohlaví byly stavebnice, kolo a souprava na vaření. Autíčko, vozíček, telefon, míč a úklidová souprava byly nejednoznačné.

Co se týče oblíbených hraček dětí z obou skupin, chlapci volili především hračky symbolizující fyzickou nebo mechanickou aktivitu a na hračky oceňovali především její funkčnost. Mezi odpověďmi se objevovalo především autíčko, autobus, stíhačka, tramvaj, robot, postavičky filmových hrdinů, lego, pistol nebo dinosaurus. Naopak dívky, ač se projeví méně stereotypně, dávaly přednost hračkám souvisejícím s domácí tematikou a pečovatelstvím, a na hračkách oceňovaly především vzhled a estetickou zdobnost. Mezi odpověďmi jsme převážně našli panenky, kočárek, kuchyňku, plyšáka, kostičky nebo puzzle.

Stejné preference hraček uvádí Lippa (2009), Oakley (2000) a Karsten (2006) ve svých publikacích.

Činnosti

V další části dotazníku jsme zkoumali pohled dětí na specifické rozdělení činností. Děti z experimentální skupiny považovali za téměř výhradně ženské činnosti praní prádla, žehlení, šití, vaření, úklid a mytí oken. Práce na PC, čtení novin/časopisů, drobné domácí opravy a mytí auta nebo tankování byla naopak záležitost mužská. Sledování TV byla činnost vhodná spíše pro obě pohlaví.

Výsledky kontrolní skupiny dopadly podobně, především co se týče ženských činností. Také tyto děti považovaly praní prádla, žehlení, šití, vaření a úklid za převážně ženské aktivity. Mezi spíše mužské činnosti děti uvedly práci na PC, čtení novin/časopisů a drobné domácí opravy. Nakupování a sledování TV bylo pohlavně neutrální, a mytí oken a mytí auta nebo tankování dopadly nejednoznačně.

Porovnáním výsledků z obou skupin s průzkumem Dannhauera z roku 1973 můžeme pozorovat, že se vnímání pohlavně specifického rozdělení činností ani za téměř 45 let nezměnilo, tzn., že většinu péče o domácnost stále zajišťuje žena.

Rozdělení péče o děti

Na otázku, kdo by se měl více starat o děti, odpovídala většinově experimentální skupina v prvním měření, že by to měla být žena (matka). Stejný názor děti měly i na pomoc s domácími úkoly. Naopak s nemocným dítětem by mohl být doma muž i žena.

Většina kontrolní skupiny uvedla, že by se o děti měli starat oba rodiče, stejně tak by s nemocným dítětem mohl doma být otec i matka. Pomoc s domácími úkoly by polovina dětí hledala spíše u matky.

Preference pohlaví

V otázce zaměřující se na výběr partnera ke hře by většina dětí z obou skupin preferovala jedince stejného pohlaví, tzn., chlapci by si raději hráli s jinými chlapci, dívky s jinými dívkami. Tímto jsme potvrdili fenomén pohlavní segregace, o kterém se zmiňuje Lippa (2005).

Zajímavé bylo pozorovat odpovědi dětí, které mají sourozence opačného pohlaví. Čtyři z pěti chlapců z obou skupin, kteří uvedli, že by si raději hráli s dívkami, mají sestru. Tři ze čtyř dívek, které by si vybraly chlapce, mají bratra.

Pomoc v domácnosti

Na domácích pracích se podílí většina dětí z obou skupin, pouze jedna dívka z experimentální skupiny a dva chlapci z kontrolní skupiny uvedli, že nepomáhají s ničím. Nejčastěji chlapci i dívky pomáhají pouze matce (příp. babičce) nebo oběma rodičům, a to obvykle s činnostmi v kuchyni, s uklízením nebo prádlem. Pouze otcí pomáhá jeden chlapec v experimentální skupině čistit akvárium a jeden chlapec v kontrolní skupině pracovat v garáži. Toto zjištění odporuje údajům Karsten (2006), který uvádí, že chlapci budou spíše dělat něco řemeslného nebo technického.

Projekt a ovlivnění

Po prvním měření proběhl v experimentální skupině projekt, kterým jsme se snažili ovlivnit některé prvky asociované s mužskou a ženskou rolí. Během čtrnácti dní si děti mohly vyzkoušet některé aktivity spojované s dívčí nebo chlapeckou rolí. Následně proběhlo druhé měření, které ale nepřineslo očekávané výsledky, především při

porovnání obou skupin v párovém t-testu. Významný statistický rozdíl jsme pozorovali jen u několika prvků uvedených v kapitole 11.2.5 Porovnání výsledků mezi skupinami.

Jako možné příčiny uvažujeme:

- krátký časový úsek mezi jednotlivými měřeními, neboť děti si odpovědi z předchozích měření pamatovaly, na což i několikrát samy upozornily,
- aktuální vlivy, které jsou pro děti důležitější než naše ovlivnění,
- velké množství sledovaných prvků,
- nedostatek praktických zkušeností s realizováním projektu.

Ač se poslední výzkumnou otázku zaměřenou na možnost ovlivnění nepodařilo naplnit podle našeho očekávání a vnímání dětí jsme tak neovlivnily, alespoň jsme dětem umožnily vyzkoušet si netradiční aktivity.

13 ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá aktuálním tématem genderu, konkrétně genderovými stereotypy. Cílem práce bylo monitorovat některé prvky asociované s mužskou a ženskou rolí u dětí předškolního věku, a dále pokusit se tyto prvky ovlivnit prostřednictvím projektu, a zjistit, zda je ovlivnění trvalé.

Teoretická část práce mapuje současné poznatky zkoumané problematiky. První kapitola nás stručně seznamuje se základními pojmy, v dalších částech se podrobněji věnujeme genderovým stereotypům spojených s vnímáním vlastností, barev, hraček a činností, socializaci a primingu.

V praktické části jsou stanoveny cíle práce a výzkumné otázky, kterými jsme se snažili zjistit, jakým způsobem z hlediska genderu děti vnímají rozdělení barev, hraček, činností, jak děti pohlížejí na rozdělení péče o děti, koho si nejčastěji vybírají ke hře dívky a chlapci, a zda na to mají nějaký vliv sourozenecké konstelace, komu a s čím doma pomáhají, a jestli lze vnímání ovlivnit prostřednictvím cíleného projektu. Na základě stanovených otázek jsme zkonstruovali otázky v polostrukturovaném rozhovoru a dotazníku, a vytvořili plán projektu. Výzkumný soubor tvořily dvě skupiny dětí – experimentální a kontrolní. S každým dítětem byl celkem třikrát individuálně proveden rozhovor a vyplněn dotazník. První měření, pretest, proběhlo před realizováním projektu v experimentální skupině. Druhé měření následovalo ihned po skončení čtrnáctidenního projektu, a třetí měření, posttest, proběhlo po dvoutýdenní pauze, kdy se děti vrátily k běžným činnostem. Výsledky měření ukázaly, že nejméně nadpoloviční většina dětí z obou skupin vnímá námi sledované prvky stereotypně, tj. rozděluje barvy, hračky a činnosti podle pohlaví na femininní, neutrální a maskulinní, a to i po skončení cíleného projektu. Naše hodnocení se opírá o údaje uvedené v teoretické části této práce.

Ačkoliv se nepodařilo vybrané prvky v experimentální skupině projektem ovlivnit, děti si alespoň mohly vyzkoušet netradiční aktivity. Také je třeba uvědomit si, že toto stereotypní vnímání má u dětí i hlubší význam, především dětem umožňuje jednoduše rozčlenit svět na „buď-anebo“, a tím se lépe orientovat v sociálním prostředí v prvních letech života, proto by se na stereotypy nemělo pohlížet jen negativně. Je vhodné naučit děti toleranci k odlišnému, dát jim i možnost volby, ať už jde o barvu trička, typu hračky nebo budoucího povolání, a netlačít je pouze do jedné „správné“ role.

14 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BOLICH, Gregory G (2006). *Crossdressing in context: dress, gender, transgender, and crossdressing*. Raleigh, North Carolina: Psyche's Press. ISBN 978-0-6151-5633-0.

BOURDIEU, Pierre (2000). *Nadvláda mužů*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-775-5.

BRANNON, Linda (2016). *Gender: psychological perspectives*. Routledge. ISBN 978-1317-221-104.

ČAPEK, Robert (2015). *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3450-7.

HAVIGEROVÁ, Jana Marie (2011). *Pět pohledů na nadání*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3857-4.

CHRÁSKA, Miroslav (2016). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.

JANOŠOVÁ, Pavlína (2008). *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2284-9.

KARSTEN, Hartmut (2006). *Ženy - muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-145-X.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa (2005). *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0852-3.

KOUKOLÍK, František (2002). *Lidský mozek: funkční systémy: norma a poruchy*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-632-2.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. ISBN 80-7169-195-X.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1284-0.

LIPPA, Richard A (2009). *Pohlaví: příroda a výchova*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1719-2.

- MERTIN, Václav a GILLERNOVÁ, Ilona (2010). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-627-8.
- MÜLLER, Oldřich (2014). *Terapie ve speciální pedagogice*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4172-7.
- OAKLEY, Ann (2000). *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-403-6.
- PIAGET, Jean a INHELDER, Bärbel (1997). *Psychologie dítěte*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-608-X.
- RENZETTI, Claire M. a CURRAN, Daniel J. (2003). *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0525-2.
- ŘEZÁČ, Jaroslav (1998). *Sociální psychologie*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-48-6.
- SKUTIL, Martin, KŘOVÁČKOVÁ, Blanka a MANĚNOVÁ, Martina (2014). *Psaní odborných textů a tvorba elektronických prezentací ve společenských vědách*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-503-5.
- SMETÁČKOVÁ, Irena (2016). *Genderové představy a vztahy: sociální a kognitivní aspekty vývoje maskulinity a femininity v průběhu základní školy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-229-6.
- SMETÁČKOVÁ, Irena a JARKOVSKÁ, Lucie (2006). *Gender ve škole: příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele*. Praha: Otevřená společnost. ISBN 80-903331-5-X.
- VÁGNEROVÁ, Marie (2000). *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.
- VALDROVÁ, Jana (2006). *Gender a společnost: vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně. ISBN 80-7044-808-3.
- VÝROST, Jozef a SLAMĚNÍK, Ivan (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

15 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A Lüscherovy barvy

Příloha B Kartičky s hračkami

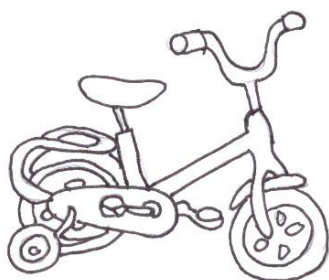
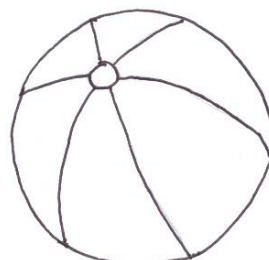
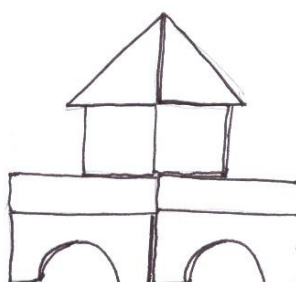
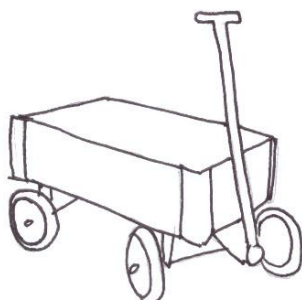
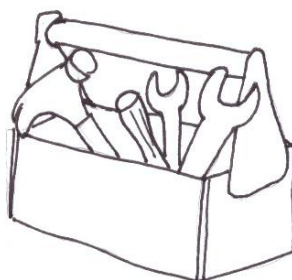
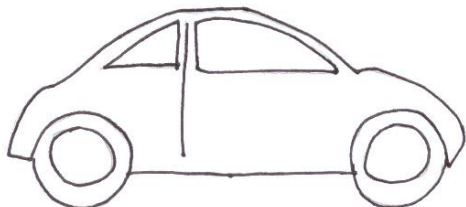
Příloha C Kartičky s činnostmi

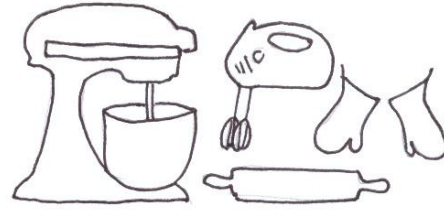
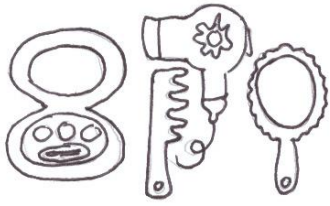
Příloha D Piktogram ženy a muže

Příloha A Lüscherovy barvy

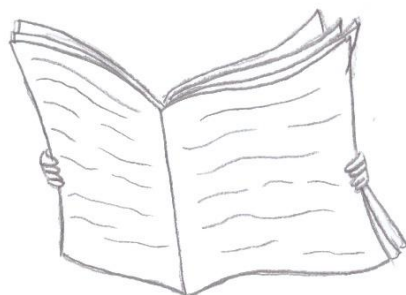
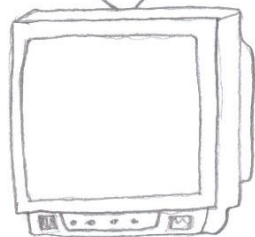
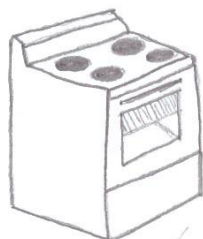
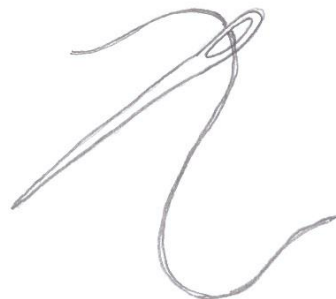
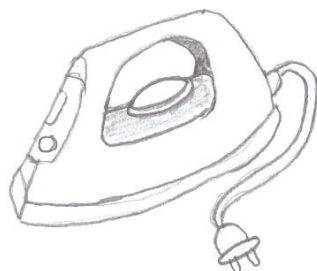
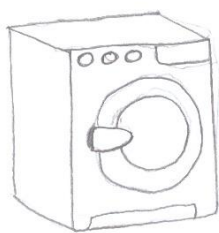

Příloha B Kartičky s hračkami

Příloha C Kartičky s činnostmi

Příloha D Piktogram ženy a muže

